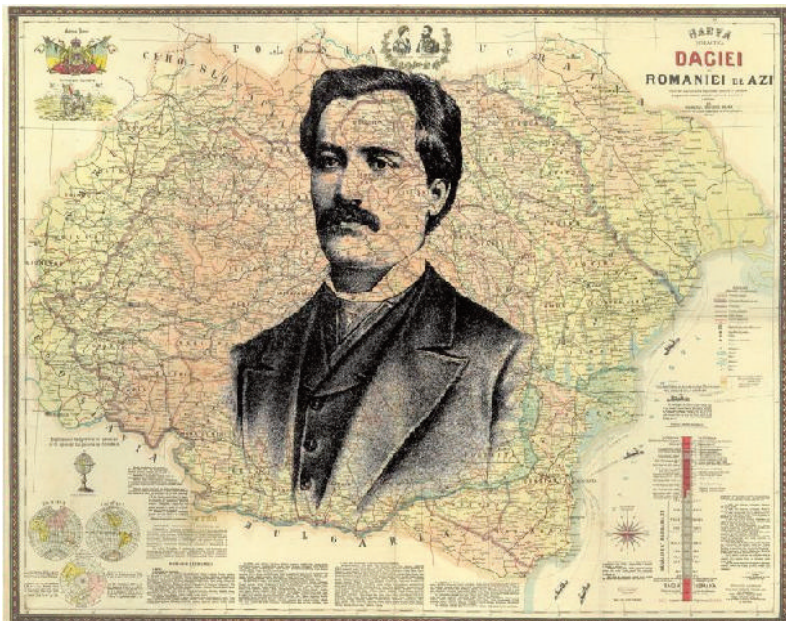

Cadran cultural

Periodic al Ansamblului Folcloric „Busuiocul“ din Bacău • Anul III • Nr. 1 (11) • Ianuarie - februarie 2020

Mira (fragment)

Prin nouri sparți, prin umbra oamenilor cari
Frământă lumea 'ntreagă în visele lor mari,
Eu văd o stâncă albă, o stâncă de argint
Lucind prin veacuri negre, prin moarte mări lucind,
Lucind peste morminte cu fața ei senină
Și văd că'n lumea asta fui umbra-i de lumină;
Acea stâncă sublimă ce stă cu capu'n cer
E-unirea României... E visul meu de fier
Ce l-am visat o viață făr' să-l pot ridica.
Azi sufletu-mi înceată, se stinge viața mea,
Dar las o moștenire ce-am scris-o cu-al meu sânge,
Las Românimii toate grozavul frumos vis
Ca'n fruntea ei senină etern să stee scris!
Ridic cupa de aur în sânta pomenire
Celui ce priceput-a înalta lui menire!

Mihai EMINESCU

Ovidiu Genaru - Premiul Național de Poezie „Mihai Eminescu“

Nominalizat pentru a 7-a oară, poetul Ovidiu Genaru a reușit, în sfârșit, să convingă juriul condus de criticul Nicolae Manolescu, președintele Uniunii Scriitorilor din România, și, în cadrul festivităților prilejuite de Ziua Culturii Naționale și a nașterii Poetului, a primit mult râvnitul Premiul Național de Poezie „Mihai Eminescu“, ce i-a încununat, la 85 de ani, opera. Călduroase felicitări!

Constantin Călin - Premiul „Lucian Blaga“ al Academiei Române

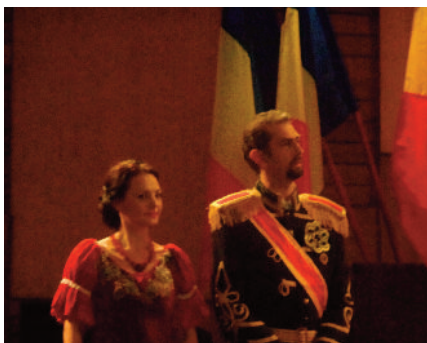

Sfârșitul anului trecut a adus multă bucurie literaților bacăuani, numai că în timp ce unii sărbătoreau anticipat Crăciunul Scriitorilor, criticul și istoricul literar Constantin Călin își vedea, în Aula Academiei, încununată munca de o viață dedicată Poetului emblematic al Bacăului: **Triumful unui „marginal“**, cel de-al III-lea volum din **Dosarul Bacovia** (Editura Babel, 2017) a fost răsplătit cu Premiul „Lucian Blaga“ al Academiei Române. Un **triumf** care-i aparține în totalitate. Felicitări!

Zâmbiți cu... CIOSU

Unirea, națiunea a făcut-o!

Sub acest generic, Ansamblul Folcloric „Busuiocul“, în parteneriat cu Consiliul Județean, Primăria Bacău și Filarmonica „Mihail Jora“, a oferit vineri, 24 ianuarie 2020, un spectacol extraordinar dedicat Unirii Principatelor Române și împlinirii a 200 de ani de la nașterea domnitorului Al. I. Cuza. Sutele de spectatori prezenți în Sala „Ateneu“ s-au bucurat de momentul omagial, cântând împreună cu membrii Ansamblului *Imnul și Hora Unirii*, aplaudând apoi celebra *Baladă pentru vioară* a lui Ciprian Porumbescu, interpretată de violonistul Mihai Gherghelaș, scenele amintind de Jurământul lui Cuza, Moș Ioan Roată și Elena Cuza, rostite cu emoție de actorii Viorel Baltag, Tiberiu Bitere Gabor, Alina Simionescu și Dumitru Rusu, momentele muzicale oferite de solistele Georgiana Păduraru (*Nu uita că ești român, O lumânare pentru vii*), Paula Florescu, Ana Maria Dancă și Irina Sabău, de grupul vocal „Flori de câmp“ (*Pe-al nostru steag e scris Unire, Basarabie frumoasă, Bucovina mândră floare, Suntem români mereu*) și preoții Ionuț Avram, Ciprian Ignat și Ionuț Ciobanu, cât și suitele de dansuri din Moldova, Muntenania și Ardeal. Un spectacol de o înaltă ținută artistică, asigurată de maestrul coregraf Petre Vlase. (C. G. SIMION)

„Sînt în situația bogatului din pilda evanghelică...”

• **Interviu cu domnul Constantin Călin, laureat al Premiului Academiei Române**

- Pe 12 decembrie 2019, în Aula Academiei, ați trăit, aș putea spune, momentul culminant al vieții dumneavoastră ca om de litere. Cât de mult l-ați așteptat și cât de sigur ați fost că el va veni?

- Absolut sincer, nu l-am așteptat. A venit surprinzător, ca orice întâmplare. N-am scris nimic, niciodată, cu gândul la premii și n-am trimis nicicînd o carte vreunui juriu însărcinat să stabilească premii. Principala mea preocupare a fost să-mi execut cît mai adecvat subiectele, folosind informațiile și mijloacele expresive de care dispun. Am sperat însă – recunosc – să fiu citit de mai mulți decît tirajul meschin al fiecăreia din cărțile publicate. Finalmente, m-a evidențiat faptul de a fi scris despre Bacovia. Nu cred că ajungeam la același rezultat moral, dacă aș fi scris despre altcineva, căci, pînă la recentul Premiu al Academiei, cărțile despre poet mi-au mai adus și alte premii: al Asociației Scriitorilor din Iași, al revistei *Ateneu*, al Bacfestului, al Filialei Bacău a USR. Iartă-mi trufia a ceea ce voi spune imediat: le-am primit detașat și cu convingerea că le merit, preț (financiar insignifiant) al fidelității față de subiectul ales și al muncii investite. Băcăuan prin adopție, dacă stau să judec, chiar am făcut ceva pentru Bacovia: organizare de festivaluri, conferințe, un curs universitar, articole, o ediție... Dar – repet – am făcut toate astea din datorie, nu pentru premii, al căror singur beneficiu e impulsul de a merge mai departe. Sunt lo-pata de cărbuni care întreține focul de sub cazanul unei locomotive.

- **Cei care au citit, în integralitate, *Dosarul Bacovia* au aflat deja că din clipa anunțării lui, în planul Editurii Junimea (1970), și pînă la apariția ultimului tom a trecut aproape o jumătate de secol. Cert e însă că ideea întocmirii lui v-a venit cu mult înainte, așa încât vă provoc să vă întoarceți în timp și să devoalați pentru cititorii noștri în ce constă misterul și reușita acestei singulare descinderi în intimitatea vieții și operei lui Bacovia?**

- Inițial, *Dosarul Bacovia* a constituit tema mea pentru doctorat, „formă de perfecționare” la care m-am angajat în 1967. În acel an încă eram la Institutul Pedagogic, iar teza ar fi trebuit să-mi servească la consolidarea „carierii didactice”. Însă situația socială (eram tată, dar n-aveam casă) m-a determinat să părăsesc catedra și să trec redactor-șef adjunct la *Ateneu*, cu promisiunea de rezolvare a problemei locative. În publicistică – așa cum știi – nu-i nevoie de doctorat. Autoritatea o obții prin frecvența și calitatea semnăturii, nu prin titlu. Acolo doctoratul nu-i o condiție,

arăți ce ești cu fiecare articol. Radu Cârnelci mă adusese în redacție, întrucît știa că sînt „muncitor”, astfel că mi-a dat și sarcini peste cele convenite postului. M-am dedicat lor, aproape uitînd de teză, care, în prima fază a elaborării, urmărea „dosarul” recepției. Cîțiva prieteni m-au sfătuit s-o public în forma în care o aveam. Bunul Dumnezeu m-a ferit de această greșală. Cert, nu era ce trebuia, nici ca substanță, nici stilistic. Apoi am fost împins șef la Cultură, o altă discontinuitate, unde n-aveam timp pentru scris, efectuînd deplasări la căminele culturale și bibliotecile din întreg județul, plus alte „acțiuni”. Nicăieri nu m-am comportat ca sinecurist și n-am tras chiulul funcției. În fine, de la mijlocul anilor '70 și pînă la sfîrșitul lui '89, n-am avut zile prea bune în redacție. Nu mai detaliez, pentru că ești în curent cu tulburările periodice de atunci. De teză m-am ocupat abia cînd susținerea doctoratului a devenit mai curînd o chestiune de onoare (onoarea de a termina ceva), decît una de „carieră”, care (mă refer la cea pedagogică), de altminteri, mi-am și încheiat-o peste un lustru.

- **Punînd punct trilogiei, vă simțiți „eliberat de datorie”, dar am certitudinea că veți rămîne în continuare cantonat în universul bacovian și că nu considerați în totalitate închis *Dosarul Bacovia*, adăugînd noi glose și pagini de jurnal, cum ați și făcut, de altfel, în 2011, cînd ați lansat *În jurul lui Bacovia*. Ce va urma, așadar?**

„Sînt în situația bogatului din pilda evanghelică...”

- Poate că ai remarcat, anii trecuți am publicat în *Ateneu* o serie de articole (glose și jurnal) intitulate „Iarși Bacovia...” Ele sînt dovada că nu m-am desprins, și nu mă pot desprinde, de vechiul meu subiect. Firește, am vrut să mă despart, deoarece mi-a creat o imagine dezavantajoasă, de ins care tâgănează, încet, monoton. Or, în jumătatea de secol de care amintești, eu am făcut și altceva: am scris, în ziare și reviste, numeroase articole, cronici și „zigzaguri”. Plătesc persistența în studierea lui Bacovia cu, iată, ignorarea celorlalte părți de activitate, în care, de asemenea, am depus efort și suflet. Uneori zic că mi se face o nedreptate, altele că nu-i puțin lucru să fii autorul unui titlu care, prin citare, a devenit pregnant. Cum vezi, oricît m-aș sili să rămîn în paradigma modestiei, nu pot să nu mă gîndesc la modul în care sînt receptat...

- Afinitatea pentru universul bacovian v-a îndepărtat, inevitabil, de alte proiecte pe care le-ați fi putut aborda, cum ar fi, bunăoară, cel legat de Perpessicius, pe care l-ați și anunțat la un moment dat. Vă veți întoarce la ele? Veți aborda altele?

- Dacă puterea mă va ține, desigur, da. Perpessicius a fost, pentru mine, unul din modelele critice, care m-a atras din clipa cînd am venit în contact cu opera sa. Uscăciunea și simplitatea mea aveau (și au) nevoie de treceri prin meandrele unui scris artistic, perifrastic, nuanțat pînă la amănunt, atașant. Din cît am scris despre autorul *Jurnalului de lector* și al *Mențiunilor*, aș putea alcătui micromonografia promisă

în urmă cu decenii Editurii Minerva. Criza de timp în care m-a adus vîrsta mă va obliga însă, probabil, să mă limitez la o „Perpessiciana”, compusă din articole neincluse în volume, dar publicate în *Cronica*, *Orizont* și, mai încoace, în *Acolada*. Fiecare zi îmi amintește de „datorii uitate”, de restanțe. Una, aproape dureroasă, e față de memoria lui Eusebiu Camilar, ilustrul meu consătean, scriitor nedreptățit și încă neapărat corespunzător. Nu în ultimul rînd, datorii am și față de tineri, îndeosebi de tinerii scriitori băcăuani, cu care – neîndoielnic, ai observat – păstrez relații cordiale.

- Cum vedeți comunitatea scriitoricească băcăuană și care sunt șansele ei de afirmare în contextul literar actual?

- „Comunitatea scriitoricească băcăuană” e, ca și celelalte comunități scriitoricești de azi, cam pestrîță, atît în privința talentelor, cît și a caracterelor. Sînt colegi eminenti, care și-ar găsi loc oriunde, și colegi care au parvenit inexplicabil la statutul de scriitor, deși au de partea lor, fiecare, o bibliografie abundentă. Unii, parcă ostentativ, scriu mult și otova. A scrie mult, mecanic, rutinier, înseamnă însă, adesea, a scrie lung, inconsistent și a gîndi diluat. În atari cazuri, cantitatea nu se datorează prodigalității talentelor robusteții, ci maniilor de grafomani, adică unui gen curios de lăcomie. Scriind fără o minimă autocritică, neglijent, improvizînd fără haz, repetîndu-se, acești oameni comit un abuz flagrant. Așa s-a ajuns la vorba unora de pe margine, că dacă ar vrea, ar putea fi și ei, oricînd, poeți, romancieri, drama-

turgi, critici. Ca redactor, am cunoscut pe vremuri destui autori închipuiți, nuli, dar cu cele mai bune păreri despre „creațiile” lor. Nu o dată, însă, avîntul lor literar se oprea la „Poșta redacției”. Azi accesul pe cont propriu la tipar permite ieșirea în lume cu orice maculatură. Să revin însă la întrebarea dumitale. Afirmarea nu-i un proces colectiv, ci unul individual. Pînă la urmă, ca întotdeauna, se vor afirma cei cu talent real și care se vor angaja serios în „munca literară”.

- Cu ce gânduri ați pornit în acest an jubiliar pentru dumneavoastră?

- „Jubiliar”, zici. Mă întînerești. Jubileul, după definiția pe care o cunosc, se sărbătorește la 50 de ani. Eu am încă aproape 30 în spate. Din fericire, deocamdată, nu mă apasă foarte tare. Asta îmi dă cutezanța de a-mi face încă planuri. Așadar, am început anul cu gînduri de muncă și, bineînțeles, cu neliniști legate de posibilitatea de a le îndeplini. Sînt – cum spuneam și deunăzi – în situația bogatului din pilda evanghelică, satisfăcut de ce a adunat, fără să știe ce se va întîmpla cu bogăția sa. Eu am adunat fișe de lectură, note diverse, impresii, gînduri... Încerc și sper să le valorific.

- Mă bucur că v-am întinerit. Augustin Scriban, în *Dicționarul limbii românești* (Iași, 1939), admitea totuși o derogare de la regulă în cazul sărbătorilor aniversare, așa că nu-mi rămîne decît să vă felicitez pentru prestigiosul premiu și să aștept noile cărți. Sănătate!

Cornel GALBEN

Eminescu la începutul mileniului al treilea

Întâmplarea face, în mod dureros ori straniu, ca în alipirea anului 2019 cu 2020 să se rotunjească 130 de ani de la intrarea *Poetului în eternitate* și 170 de ani de la nașterea sa, dată controversată, precum e orice se leagă de o personalitate de rang înalt, sau de un eveniment cardinal. Spre cinstea Academiei Române, *Ziua lui Eminescu* a fost proclamată *Ziua Culturii Naționale*. Era și cazul, după ce vreo câteva decenii, *Ianuarie* era luna confiscată cultural-literar pentru omagierea unui lider politic împușcat apoi în ziua de Crăciun, spre rușinea multora.

Gheorghe Eminovici era băiatul mai mare al lui Vasile, dascălul din Călinești, ținutul Botoșani. Fiul boierului Balș îl ajută să urce în ierarhia socială, devenind întâi *sluger* (dregător cu aprovizionarea), apoi *administrator*, de moșie, după care, dovedind istețime, știință de carte și scriere îngrijită, voievodul Mihail Grigore Sturza îi conferă rangul de *căminar* (strângerea dărilor pentru băuturi spirtoase), adică a fost boierit (zice G. Călinescu). În 1840, la vârsta de 28 de ani, o cere de soție pe Ralù, mai mică cu 4 ani decât el; era fiica stolnicului Jurașcu din Joldești. Zestrea miresei era consistentă: scule de casă bună, 1500 galbeni înainte de nuntă și 1500 în ziua cununiei; plus moșia Orașani. Ralù avea finețe, eleganță și „fumuri nobiliare“ (crede G. Călinescu).

Prin 1849-1850, după nașterea celui de al șaselea copil, cumpără jumătate din moșia răzeșească Ipotești, la 8 km distanță de Botoșani; avea acum 288 fălci pământ (o falcă = 14300 m²). Raluca și soțul ei cumpără și o biserică fără turlă și cu clopotniță de lemn.

După cei patru băieți și două fete (*Șerban* - 1841; *Nicolae* - 1843; *George* - 1844; *Ruxanda* - 1845; *Ilie* - 1846; *Maria* - 1848-49; urmează încă cinci: *Mihai*, *Aglaiă*, *Henrieta*, *Matei*, *Vasile*; doi însă muriseră de mici.

„Om de modă veche“ (G. C.), *Gheorghe Eminovici* era înalt, voinic, cu trup sănătos și minte sănătoasă, cap masiv, cu păr trainic și barbă

castanie, cu „nas prădalnic și ochi albaștri-verzui care trec, disprețuitori, dincolo de lucruri, cu falca de jos, ușor obstinată și plină de sine“ (după G. C.). Este omul răbdător, cu voință de avere, fără slăbiciuni. Pentru cei ca el, rostul fetelor constă în treburile casnice, și să procreeze fără cine știe ce instrucție spirituală. *Henrieta* învățase să scrie și să citească. Băieții sunt trimiși la Cernăuți pentru școală temeinică. Cele mai bune cariere pentru ei sunt ale *omului activ*, iar cei cu abnegație merg în străinătate pentru cariere de prestigiu. *Șerban*, cel mai mare, studiază medicina la Viena și Erlangen, *Nicolae* urmează dreptul la Sibiu, *Iorgu* cunoaște științele militare în Prusia, *Ilie* ajunge la medicina doctorului Davilla în București, iar *Matei* studiază la Politehnica din Praga. Sunt profesii practice: medici, ofițeri, juriști. Firile contemplative, înclinate spre gratuități și spații metafizice nu-și găsesc ușor locul; de aici aluziile răutăcioase, zeflemilele cu care era întâmpinat *Mihai*, al șaptelea copil, că nu e preocupat „să se chivernisească“. Căminarul „se va lăsa biruit“ doar când a constatat cu câtă considerație îl înconjurau alții pe fiul său *Mihai*. Dintre toți frații, cel mai apropiat ca vârstă era *Ilie* – mai mare cu vreo trei-patru ani; avea o fire veselă. A urmat trei clase la Cernăuți, apoi medicina la școala lui Davilla la București. Aici a luat tifosul de la niște soldați bolnavi și a murit în 1862-1863.

Pentru viitorul poet a făcut mult sora *Henrieta*, deși ea însăși era bolnavă de apoplexie; trăia la Botoșani dintr-o mică moștenire. La sfârșitul zilelor se stingea uitată de toți și a fost dusă la cimitir într-un coșciug ordinar de brad, improvizat de un tâmplar. Augustin Z. N. Pop, care este, neîndoiește, cel mai tenace și mai meticulos cercetător al biografiei Poetului și a relațiilor acestuia cu rudele și contemporanii săi, pune la îndemână mai toată memorialistica lui *Matei* Eminescu, precum și tablouri și situații cutremurătoare din anii îmbolnăvirii lui M. Eminescu (vom reveni). Aflăm o descriere a Ralucăi: „Mama e în floarea vârstei, cam de vreo 24, 25 ani, nu

avea decât pe Șerban și pe Nicu și pe Iorgu. Este elegant îmbrăcată, la gât cu alisida de la Jeltuhin, cercei grei în urechi și degetele încărcate de inele în briliante, bijuterii de la Donțu. Acest portret era la maica Fevronia, foarte bine conservat, îl știe Cucoana Valeria.

Maica Fevronia avea pe lângă ea pe o vară a mea, maica Xenia, *fata unei surori a mamei, anume Săftica măritată la Bacău după un proprietăraș Vasile Velisar*, și în testamentul ce și-l făcuse maica Fevronia lăsa pe Xenia moștenitoare pe casele din Agafton și tot ce avea“ (p. 274). Se impun precizări și completări la aceste mărturisiri ale lui Matei, care nu putea să știe totul despre anume rude; el, ofițer, făcuse războiul și trăise în alte localități ca Bacău (în Bistrița de Sus, la Galați etc.). De altfel, pe un perete al Muzeului din Ipotești exista, sub direcțiunea anterioară, o spiță de neam în care era introdus Dimitrie Velisar – nu Vasile soțul Saftei (sora Ralucăi), familie din care au rezultat trei copii: Maria, Xenia și Nicu Velisar, ce se va fixa la moșia Fundeni (65 falce). Dintre copiii lui, rămâne la vârstă mică *Constantin Velisar*, ce fusese botezat de Xenia. Acesta își întemeiază familie împreună cu Maria Banu și vor avea zece copii, ce vor urma școli bune, iar șase au studii superioare. Mormântul satului Fundeni a înregistrat aceasta clar. Sigur, cum se întâmplă, nu toți dintre rude și apropiați ne-au apărut imaculați. De pildă Matei, fratele cel mai mic al Poetului, i-a trezit mirarea lui Maiorescu pentru că nu făcuse nimic pentru *Mihai* când a fost bolnav. O altă puternică dispută a fost dacă Poetul, când a fost asaltat de depresie și epuizare după munca de la ziarul *Timpul*, a fost ajutat eficient. Mai este și presupunerea că unii juniști, în frunte cu Maiorescu, l-au presat să nu-și întemeieze o familie cu Veronica Micle, soția Rectorului Universității „Al. I. Cuza“ din Iași. Sigur, toate acestea au fost complicate de nivelul adesea prea modest al medicinei din epoca de la sfârșitul aceluia veac, de solicitările, uneori, prea mari pentru *Gheorghe Eminovici*, în a întreține

Eminescu la începutul mileniului al treilea

atâtea odrasle trimise ori abandonate prin Bucovina, Austria sau Germania la studii costisitoare. Sigur, mai târziu s-au adăugat și altele, care rămân în negura limitelor cunoașterii umane, anume *tare ereditare* moștenite din familie, spiritul boem-contemplativ ce intra în conflict în relațiile dintre părinte și unii din fii, viziunea unor istorici literari marcați de efecte ideologice când vedeau că la *Junimea* erau mai toți Conservatori, adică mari proprietari, dușmani de clasă, doar Maiorescu era profesor și jurist; se adaugă plata mult prea modestă de la ziarul *Timpul*, în redacția căruia se găseau oameni foarte diferiți, greu de armonizat cotidian și cu interese și atracții la distanțe astronomice. Sigur că, pentru noi cei de azi, Caragiale, Slavici, Maiorescu stau cuminte în rubrica marilor clasici, dar Eminescu iubea o femeie sensibilă din Iași, soția lui Slavici era din stirpea maghiară, Maiorescu a suportat și el un divorț, în vreme ce conservatorii și liberalii se *pândeau câinește* ca să lovească unii în alții când puteau, chiar dacă Eminescu la bibliotecă era fericit și liniștit, iar ca revizor școlar era de o rară conștiinciozitate. Poetul-gazetar de pildă suplinea „muncile celor ce abuzau de promptitudinea lui și pentru ca ziarul să apară la timp și-a adaptat existența la condițiile de muncă strivitoare din redacție. El *scrie articolul de fond, caseta externă, adună știrile zilei, realizează materialele din provincie*, prin forța lucrurilor, Eminescu cumulând, fără plată, muncile secretarului de redacție, ale tehnoredactorului, ale telefonistului continuu, ale corectorului și ale omului de legătură. În febra acestei vieți balzaciene, Eminescu n-avea răgaz nici pentru prânz, nici pentru cină [...] De aici extenuarea, pe care o stimula cu cafele și țigări“ (p. 334). De multe ori Conservatorii nici nu-și plăteau la termen cotele de participare la sprijinirea apariției ziarului.

Astfel că Poetul, înăcrit de desconsiderări personale, intervenții

nedorite și calcule politice, scria versuri ca acestea, referindu-se chiar la *Convorbiri literare*: „În revista a-geamie, convorbiri mult lăudate./ O, tu masă de palavre, ce lucrezi atât de harnic/ Contra oamenilor vrednici al tău glas este zadarnic./ Asmuțind a tale javre tu la capăt n-o vei scoate.“

*

După 1884, ministeriabilii de la *Timpul* nu l-au ajutat deloc pe omul Eminescu, ce le făcea ziarul. Efectiv au realizat ceva pentru ameliorarea suferințelor lui doar Vasile Alecsandri, făcând lectură publică la *Fântâna Blanduziei*, Ion Creangă cu învățători și profesori, sora bolnavă Henrieta Eminescu, care a insistat în public pentru un ajutor în parlament (venit mult prea târziu, în ajunul morții); Chibici Râvneanul care l-a însoțit la Sanatoriul Obër Döbling la Viena, ori grupurile de tineri din Iași și București. Aflat la Odesa în septembrie îi scria unui Novleanu: „Eu însumi am rămas fără nici o lețcaie și n-am cu ce mă întoarce. Fă-ți dar o pomană cu mine și mai trimite-mi una sută franci ori schimbați în ruble [...] Vremea s-a răcit, abia 10⁰-12⁰ Réanmur și băi nu mai e cu puțință de făcut“ (p. 549).

Peste puțin, poetul va ajunge la *bolnița* de la Neamț, unde tratamentul este de-a dreptul bestial. Sunt anii 1887-1888. Aug. Z. N. Pop scrie în *Pe urmele lui Mihai Eminescu* (Editura Sport-Turism, București, 1978, la pag. 293-294): „Tratamentul în mucegăita bolniță monahală fu tipic medicinei înapoiate de-atunci: găleți cu apă din fântână aruncate pe chipul și pe spina-rea bolnavului, urmate de bătaii cu funia groasă de către gardieni. E firesc ca după asemenea primitivă doftorică, Eminescu, oricât de împăienjenit sufletește, să fi dorit ieșirea cât mai curând. Să plece, oriunde, numai să scape. Într-un rând el și încearcă să evadeze“ (p. 295).

Suferințele Geniului – cum se

dovedise – și câțiva contemporani acceptaseră percepția aceasta, între care sigur Maiorescu, nu pot fi apreciate corect acum, fiindcă, inevitabil noi le scoatem din context. Ar trebui citit atent și eseu regretatului Gavril Cornuțiu – profesor universitar în Medicină de la București și Cluj, pe care l-am prezentat în revista *Plumb* nr. 152/2019, și care rezumă într-o obiectivă sinteză și contribuțiile unor confrăți ai acestuia despre suferințele lui Eminescu.

Noi, de la catedra unui liceu / colegiu prestigios („G. Bacovia“ - „Ferdinand I“), comentam adesea, cu elevii noștri, excelențele construcții metaforice și un imaginar cum rar a cunoscut limba română; de *Ziua Culturii Naționale* am fi vrut să le mai auzim rostite de actori mari; citez câteva, despre care un erudit poliglot spunea că sunt situate *sub cenzură națională* (nu pot fi traduse în nicio limbă străină): „sub raza gândului etern“; „greul negrei veșnicii“; „mută-i gura dulce-a altor vremuri“; „zarea lumii-ntunecând“; „de-al meu propriu vis mistuit mă vaiet“.

Și altele... și altele... O solemnitate elegantă, dar cam țepăună. Încolo constatăm că nu multe publicații cultural-literare au aglomerat paginile cu evocarea lui Eminescu la 170 de ani de la naștere, parcă seamănă cu revistele din anii '70, '80 etc., ori ne înșelăm?

În ce ne privește am vrut, în acest text, să transcriem și prenumele fraților și surorilor Poetului. Chiar dacă nu l-au putut conduce pe ultimul drum. Am recitat că l-au însoțit Maiorescu, Kogălniceanu, că în fața Universității București a vorbit un student originar din Botoșani, numit precum un scriitor băcăuan, fiu de primar mort în pușcărie în anii '50... Kalmusch. Vorba Poetului: „Toate-s vechi și nouă toate.“

Mariana VELISAR-CODRESCU
Grigore CODRESCU

Tudor Ghideanu despre filosofia lui Eminescu (IV)

Consecvent cu propria sa viziune, profesorul Tudor Ghideanu, deși apreciază comentariile făcute de G. Călinescu și C. Noica, încearcă și să se distanțeze de ei, vorbind despre o mutație în concepția eminesciană: „Diferența semnificativă între cele două texte rămâne încă încifrată, dar ne dăm seama că o părăsire viguroasă a aprioricului formelor și categoriile subiectivității (Kant-Schopenhauer) pentru transcendentalul ființei (Aristotel-Schelling) s-a produs ireversibil, o părăsire fără dureri a unilateralității filosofiei reprezentării pentru un monism matur, de factură aristotelică, a ontologiei posibilului și realului” (*Filosofia lui Eminescu*, p. 37). După care, în continuarea acestei afirmații, universitarul ieșean adaugă: „Aparent, aflat pe pozițiile apriorismului, Eminescu deschide epistemic, subiectiv-cognitiv, tema archaeusului («Condițiile a orice posibilitate sunt în capul nostru») spre a se cufunda imediat, prin theoretic (punerea ontologică a Unului, Universalului, Formelor, Materiei etc.) în transcendentalul ființei, în «conaturalitatea omului și a naturii»: «E unul și același punctum saliens... În fiecare om se-ncearcă spiritul universului». Acest salt către monismul transcendental este înfăptuit de Eminescu printr-o fidelitate unică față de ideea mistuitoare: «Ei bine, totuși existența era posibilă pentru că este!»” (*Idem*, p. 37). Ca dovadă incontestabilă este adusă în atenție fraza din finalul manuscrisului 2268: „Încheierea fragmentului este definitiv doveditoare: «Prin urmare tu ai fost, ești, vei fi totdeauna», concluzie care nu este nici eleatică și nici arhetipală” (*Idem*, p. 37).

Observăm deci, fără mare dificultate, că în proza *Archaeus* Eminescu expune genial ontologia posibilului și realului. Constatând acest adevăr, profesorul Ghideanu, spre meritul său, urmărește temele pe care filosoful-poet le duce spre conceptualizare, pornind de la conceptul de *Archaeus*. Pentru început este abordată tema identității, tot prin raportare la filosofia lui Schelling. „Indubitabil, referirile istorico-filosofice esențiale despre

Schelling se găsesc pe filele 67, 76, 77, 78, 82, 83, 84, 85, 86, 87 (ms. 2287), dar subtila balanță eminesciană drămuia clar ce este bun și ce este rău în cugetarea clasicului german” (*Idem*, p. 32). Urmărind această „dibuire”, Tudor Ghideanu reține mai multe notații din manuscrisul lui Eminescu. Esențială mi se pare a fi cea cu privire la identitatea absolută: „«El spune că rațiunea este indiferența subiectivului-obiectivului, superioara ei lege este cea a identității. A = A. Această lege este singurul adevăr veșnic, ceea ce exprimă ea nu este existența lui A, ci doar existența identității absolute. Ea (identitatea) reprezintă pur și simplu rațiunea pe care o recunoaște, este în esență una cu ea și de ceea ce este în chip absolut, ea este în-sinele întregii ființe, în ea sunt suprimate toate contradicțiile. **Identitatea absolută nu este nici obiectivă nici subiectivă, (este) identitatea pură a absolutului cu sine**» (f. 78v)” (*Idem*, p. 33). Importantă este și consemnarea care urmează: „Descrierea esențială a conținutului acestor idei despre Absolutul identității, care este posibil «numai în forma cunoașterii identității sale cu sine însăși», o aflăm și pe filele 82v și 83v, unde întâlnim și precizarea fundamentală pentru filosofia lui Schelling, că în imanența Absolutului, deosebirea dintre subiect și obiect are o accepție pur cantitativă, care își are valabilitatea numai în afară (luării în considerație) identității absolute. «Identitatea absolută este determinată, când ca superioritate a subiectului, când ca superioritate a obiectului, adică ba ca spirit, ba ca natură. Natura este însă ce conține în chip latent spirit, spiritul are în sine determinație a naturii»” (*Idem*, p. 33). Altfel spus: „Între natură și conștiință există o comunitate de spiritualitate, diferența dintre ele provenind numai din gradul diferit al dezvoltării, din deosebirea între spiritualitatea trezită, prin care universul se cunoaște pe sine însuși, și spiritualitatea adormită, nedesăvârșită a lumii fizice” (T. Ghideanu, *Fridrich Wilhelm Johann Schelling*, în lucrarea *Odyseea conștiinței filosofice moderne și contemporane*, Editura Vasiliana '98, Iași,

1999, vol. I, p. 120).

Tot în legătură cu principiul Arheului, profesorul Ghideanu situează și chestiunea libertății. „Ceea ce nu a fost văzut în această cununie a omului și ființei este Libertatea, o libertate deopotrivă a naturii și a omului, care nu se revelează rapsodic doar, ca o cunoaștere a necesității, ci ca o perpetuă creație «liberă de eroarea antropocentrică» (ms. 2276II)” (*Filosofia lui Eminescu*, p. 38). La rigoare, judecata exegetului ieșean este și mai severă: „În legătură cu archaeusul eminescian, exegeza de până acum a ignorat integral două fapte: 1. cunoașterea de către genialul poet a teoriei schellingiene a libertății; 2. prezența temei *Archaeusului* jignit (iritat) în lucrarea din 1809, a marelui clasic german *Philosophische Untersuchungen Über das Wesen der menschlichen Freiheit und die damit zusammenhängenden Gegenstände* (Cercetări filosofice asupra esenței libertății umane și asupra problemelor care decurg din ea)” (*Idem*, p. 38).

Cred că trebuie amintit, mai întâi, faptul că Tudor Ghideanu face o adevărată recenzie a acestei cărți, de unde extrag următorul pasaj: „În esență, Schelling respinge atât sensurile străvechii teorii a liberului arbitru, cât și înțelesurile deformate ale panteismelor de factură spinozistă, susținând că libertatea nu trebuie concepută ca o proprietate a omului ci, dimpotrivă, omul trebuie conceput ca propriul libertății. *Libertatea este esența omului*. Pentru ca omul să devină cu adevărat om trebuie repus în sfera libertății. Esența omului se întemeiază pe libertate, și nu invers. Dar *libertatea însăși este o determinare a ființei în general în ceea ce ea are propriu, o determinare care excede întreagă ființa omului*. Omul este ca atare, numai participant necesar la această determinare a ființei care este libertatea. Omul este în măsura în care el reușește să ia parte la libertate (*La liberté Humaine*)” (T. Ghideanu, *Anamnesis sau treptele aducerii aminte*, Editura Junimea, Iași, 1987, p. 140). În aceeași lucrare, ca o concluzie, T. Ghideanu adaugă:

Tudor Ghideanu despre filosofia lui Eminescu (IV)

„Căutând să depășească orice teorie despre liberul arbitru, ca și orice teorie deterministă, Schelling acceptă o libertate absolută, identică unei necesități absolute, care nu-și are o condiție, *nici în interior nici în exterior*”. Libertatea este necesitatea internă și însăși *esența omului*, ea este în chip esențial *actul propriu al omului*, «necesitate și libertate sunt una și cealaltă, ca o aceeași esență, care nu apare ca una sau alta decât considerate sub două aspecte diferite, dar care este libertate, în sine, și necesitate, din punct de vedere formal»” (*Idem*, p. 152).

Nu mai insist întrucât nu urmăresc filosofia lui Schelling, ci filosofia lui Eminescu. În fapt, nici nu știu dacă acest clasic german îmi oferă vreun sprijin. Dar dacă T. Ghideanu spune că poate fi o cale benefică merg mai departe.

4. Despre jignirea Archaeusului sau părăsirea ipseității

Prin ipseitate ar trebui să înțelegem identitatea păstrată, infundabilă, a fiecărei ființe, o proprietate care nu poate fi pusă decât pe seama archeului. În acest sens, T. Ghideanu ne atenționează: „Cea de a doua temă eminesciană a Archaeusului este «jignirea» acestuia” (*Idem*, p. 41). Explicația este dezvoltată cu referire la poema *Luceafărul*. „În **Luceafărul**, «ieșirea din fire», «sărirea din matcă» reprezintă doar o ispitire de încălcare a Logosului, ea nu este nici măcar o posibilitate și, de aceea, nici nu devine act, realitate, până la urmă. Dubla zbatere proprie **Luceafărul**: a Cătălinei către nemurire și a lui Hyperion către viața pământescă nu reușește să fie o adevărată «jignire» a archaeusului, deoarece echilibrul ontologic este păstrat prin respectul identității. Independența liberei voințe, ipseitatea, nu a reușit să facă loc instituirii Răului. De aceea, într-adevăr **Luceafărul** reprezintă exemplaritatea archaeusului, dublu reușită filosofico-poetică: a eternului și a spiritului în iubire” (*Idem*, p. 41-42).

Argumentația lui Tudor Ghideanu, referitoare la viziunea emines-

ciană din poemul *Luceafărul* este amplă. Mai rețin doar câteva aspecte. „Frumusețea unică, excepțională a **Luceafărului** se înfăptuie de către genialul poet, prin menținerea acelei tensiuni exemplar-dramatice: între respectul identității de sine sau ipseității și părăsirea sau «jignirea» acesteia, a «ieșirii din matcă». În condițiile știute ale cosmosului ideatic, imaginat de poet, Hyperion nu face pasul greșit, care ar fi echivalat cu ireparabilitatea eternă, cu pierderea privilegiului soteriologic absolut, al veșniciei proprii. . . Aici, Eminescu se află, sub raport filosofic, în linia majoră a monismului aristotelic, enunțând caracterul acategorial al Ființei pe care mai ales Schelling, între filosofii cugetării europene, l-a ridicat la rangul identității-indiferență a Fondului (Urgrund). Prin însuși acest fapt, prezența inopțiunii, a rejecției «nici-nici» în **Luceafărul** nu are chipul «negației absolute» indiene, pe care o găsim în *Scrisoarea I* («La-nceput, pe când ființă nu era, nici neființă»), în *Eu nu cred nici în Iehova etc*” (*Idem*, p. 42).

Înainte de a merge mai departe cred că trebuie să reamintesc faptul că profesorul Ghideanu acuză exegeza eminesciană anterioară că a ignorat prezența temei Archaeusului jignit în lucrarea lui Schelling *Cerțări filosofice asupra esenței libertății umane și asupra problemelor care decurg din ea*, publicată în 1809. Este adevărat că Eminescu cunoștea conținutul acestei lucrări, ceea ce nu înseamnă că a împrumutat viziunea filosofului clasic german. Nu așa se prezenta caracterul unui geniu.

Revenind la tema „jignirii” Arheului, mai spicuiesc: „Dacă **Luceafărul** reprezintă exemplaritatea archaeusului, pentru că tentația părăsirii ipseității nu se produce, fiecare rămânând ceea ce este – identic sieși – există, oare la Eminescu, locuri ale creației în care o «ieșire din matcă» are loc? Răspunsul nu poate fi decât pozitiv, deoarece abia aceasta este dominantă tuturor registrelor: poetic, filosofic, istorico-politic. «Jignirea archaeusului» este prezentă oriunde

apare impropriul, impostura, trucul și inadecvarea. Cu alte cuvinte, o desprindem lesne din *Epigonii*, din *Scrisoarea III*, din *Mureșanu*, din *Sărmanul Dionis*, din metafizica sa și din toată filosofia social-politică. . . În universul propriu-zis poetic al lui Eminescu descoperim cel puțin trei creații în care «jignirea archaeusului» se produce cu toată evidența: a) *Feciorul de împărat fără stea*; b) *Miron și frumoasa fără corp*; *Mușat și ursitorile*” Aici obsesia romantică întâlnește una dintre cele mai profunde creații ale poporului nostru, povestea Ființei, *Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte* (*Idem*, p. 43). Explicația sună astfel: „În toate cele trei poeme impresionează dorința de **transcendere**, de **altceva**, de **dincolo**, în raport cu simplul omenesc, trecător” (*Idem*, p. 43). Rezultă, prin urmare, că viziunea poetico-filosofică eminesciană este mult mai largă și mai profundă. Altfel spus, această viziune nu poate fi restrânsă nici la mesajul din poemul „Luceafărul”, nici la aceste trei poeme. Ideea este subliniată și de profesorul Ghideanu: „Mușat este antipodul, întru nefericire, al lui Hyperion, dar este sinonimul Cătălinei dintâi, robită de etern. Numai că, în vreme ce în *Luceafărul*, ipseitatea nu este abandonată (deci archaeusul nu este «jignit»), aici, dimpotrivă, pasul este făcut către ireparabilul definitiv. În *Mușat și ursitorile* asistăm la un echivalent metafizic al imaginii cosmologice a «stelei ce-a murit»: «Căci i s-a dat să simtă-ntotdeauna/ Un dor adânc și îndărătnic foarte/ De-o frumusețe cum nu e niciuna// Și s-o ajungă chiar e dat de soarte/ Căci tineretă neîbătrânită/ Îi dăruim și viață fără 'de moarte// Dar neîntrerupt e chipul-acei iubite/ Ca și lumina ce în cer se suie/ A unei stele de demult pierite:/ El n-a fost când era, el e când nu e»... Tragicul este integral pentru că, spre deosebire de *Luceafărul*, aici Archaeusul este «jignit», ipseitatea definitiv părăsită” (*Idem*, p. 44-46).

Ștefan MUNTEANU

Ion Catina - 150

N. 28 ianuarie 1870, în Târgu Ocna – m. c. 1940. **Poet, prozator, dramaturg, memorialist, publicist, traducător.** Nu se cunosc date despre studiile sale, dar ceea ce se știe cu certitudine e că a fost un revoltat, ce a militat cu toată ființa pentru emanciparea muncitorimii, pe care a îndemnat-o să lupte împotriva inechităților sociale. Solidarizându-se cu greva croitorilor, în 1889 a și fost arestat, împreună cu băcăuanul Eugen Vaian și Panait Mușoiu. Un alt băcăuan, Grigore H. Granda, îl va debuta, în 1887, în **Sentinela**, publicând apoi articole și versuri în revista ilustrată politică **Actualitatea**, unde prin poezia **La arme** (nr. 1/1913) militează pentru intrarea României în război alături de puterile Antantei, în **Avantgarda**, **Calendar pentru israeliți**, **Calendar pozitivist**, **Contemporanul**, **Ecoul săptămânii**, **Generația viitoare**, **Mircești**, **Munca** (între altele, poemul **I Mai**, în nr. 9/1892), **Revista enciclopedică română**, **Revista poporului**, **Revista românească**, **Revolta**, **România viitoare**, **Săptămâna ilustrată**, **Școala nouă** (poezii protestatere), **Viitorul țării** ș.a. La **Munca**, organ social-democrat, cu apariție săptămânală între 25 februarie și 23 octombrie 1894, se numără printre redactori (1890-1894), publicând inclusiv articole referitoare la activitatea politică a muncitorilor din țară și străinătate, redactor și primredactor fiind și la **Resboiul**, iar redactor, la **Adevărul**, **Liberalul gălățean**, **Reforma socială** și **Vestea**. În **România literară**, revistă din constelația **Literaturii**, cu o frecvență lunară între decembrie 1885 și septembrie 1889, îi apare piesa de teatru **Ioachim Murat**, iar în revista literar-științifică **Mircești** (15 decembrie 1892-28 februarie 1893), o altă piesă, **Amalafrida**, în cinci acte, dar în versuri. Publicată în 1895, la Galați, de unde va trimite Primăriei Târgu Ocna 150 de exemplare, ca donație pentru premiera elevilor, această dramă în versuri îi va marca și debutul editorial. Ea va fi

urmată de volumul de proză **Doamna Mărgărita** (București, 1908), memorialul de călătorie **De pe alt tărâm sau 36 de zile pe apă** (idem, 1908; ediția a II-a, 1917), poemele și legendele în versuri **Sori apuși**. **Regina Saba** (idem, 1929). Pe ultima copertă a acestuia sunt, de asemenea, menționate volumele **Le pun la toate cruce** (versuri), **Gelimer** (poem dramatic), **Flori de Ruje** (versuri lirice), **Catapultă** (versuri sociale) ș.a. Muzeul de Istorie al orașului Târgu Ocna deține manuscrisul **Cântec de jale**, cu versuri aparținând perioadei 1886-1929, care, alături de alte manuscrise (**Printre harapi**, **La miezul pământului**, **În Țara Soarelui**), își așteaptă editorul. La acestea se adaugă volumele de traduceri **Cosașii morței** de Lamorthe (București, f.a.) și **Povestire** (idem, 1913), ce conține, în fapt, un document francez de la 1595, care se referă la evenimentele din Principatele românești din vremea lui Mihai Viteazul. **De pe alt tărâm sau 36 de zile pe apă** este rodul călătoriei pe care a efectuat-o în Africa australă, prima expediție, de altfel, a unui român în această zonă. A pornit din Constanța, la 25 ianuarie 1900, și după ce a traversat Marea Neagră a făcut un prim popas la Istanbul, unde a vizitat Ildik Kios și cartierul Pera. De aici s-a imbarcat pentru Port Said, navigând pe mările Marmara, Egee și Mediterană

și culegând apoi impresii din teatrele, cafenelele și berăriile împesărite de indivizi „de toate națiunile“. Urcat la bordul vaporului „Oxus“, s-a îndreptat spre portul Diego Suarez, lăsând în urmă Canalul de Suez, Marea Roșie și o parte din Oceanul Indian. Pe tot traseul și-a notat conștiincios impresiile, fascinat de cele văzute și mai ales de peisajul Madagascarului, unde a ajuns după ce, mai întâi, a debarcat în „poarta Abisiniei“, la Djibouti. A cules de la malgași, hovași și sacalovii o mulțime de date despre istoria, religia și folclorul zonei, după care s-a imbarcat iarăși, de data aceasta pe vasul „Gironde“, pentru a ajunge la Beira. De aici, timp de șase ani, a colindat aproape în întregime Mozambicul, Natalul, Transvaalul și Colonia Capului, vizitând sate și plantații de trestie de zahăr și bananieri, navigând cu ambarcațiunile negrilor pe fluviile interioare și pe apele Oceanului Indian, sprijinind rezistența burilor, pentru care a introdus clandestin arme în Rhodesia și Transvaal. Învățând limba cafră, cel mai mult a zăbovit în preajma triburilor de negri cafri, cărola le-a observat îndeaproape ocupațiile și modul de viață, descriindu-le pe îndelete în memorialul său publicat la întoarcerea în țară. Revenirea a avut ca punct de plecare tot portul Beira, după o escală la Porto Amelia, îndreptându-se spre Cairo, unde a poposit curios de modul de viață al egiptenilor, cărora le-a deprins, de asemenea, limba, și de impresionanta lor civilizație. Impresiile adunate aici au constituit, la rândul lor, primul capitol al unei alte cărți, **Țara faraonilor**, rămasă din păcate neterminată. A definitivat, în schimb, un **Dicționar afro-român**, de circa 1000 de cuvinte, care se păstrează în manuscris, ca și capitolul amintit. Dacă Eldorado visat nu i-a adus decât bogăție sufletească, ea ar trebui revalorificată de contemporani, care nu oricând pot călca pe urmele sale și ale lui Mihai Tican Rumano.

Nicu Teodoru - 95

Neculai C. Teodor, cum figurează în acte, s-a născut în ziua de 11 februarie 1925, în satul Obârșia, comuna Izvoru Berheciului, județul Bacău. **Ofițer, profesor, poet, prozator, memorialist.** Este al treilea dintre cei patru copii ai familiei de răzeși Maria (n. Antohe) și Costică Teodor. A avut ghinionul să rămână orfan încă de la doi ani și chiar dacă tatăl său s-a recăsătorit, la sfatul soacrei, cu o verișoară a răposatei soții, „mămăica Verginia“ n-a fost nici pe departe ceea ce aștepta de la ea bunica, adică o mamă bună, capabilă să-i crească cu dragoste pe cei patru orfani, ci, dimpotrivă, s-a dovedit că poartă în sufletul cătrănit o răutate feroce și, mai ales față de el, o „ură animalică, pornită din instincte primare“, care avea să-i transforme copilăria într-un coșmar. Deși „avansat de părinți la păscutul vacilor“ înainte de a fi împlinit 6 ani, a izbutit să-i convingă să-l înscrie în clasa I a Școlii Primare din sat (1932-1935) și, apoi, să se numere printre frunțașii țăncilor care o frecventau. Învățând mai mult în timpul orelor, a fost stimulat atât de dorința de a afla tot mai multe, cât și de amenințarea ce plana din partea învățătorului Aurel Codreanu, care avea pe catedră „o vargă de corn, pentru o mai bună fixare a cunoștințelor“. Din fericire pentru el, Dumnezeu l-a înzestrat cu o minte sclipitoare, ce avea să-l salveze adesea, dar și să-i aducă de-a lungul anilor multă răcă, invidie și răutate din partea celor din jur. Schimbându-se învățătorii în fiecare an, a trebuit să schimbe și instituțiile de învățământ, urmând clasa a IV-a la Școala Antohești (1935-1936), clasa a V-a la Școala de Aplicație din comuna Domnița Maria a Școlii Normale de Învățătoare din Bacău (1936-1937) și clasele a VI-a și a VII-a la Școala Obârșia (1937-1939), absolvind ciclul primar ca premiant și adunând alte coroanițe în următorii ani. Frânată nu o dată, dorința lui de a învăța s-a lovit în primul rând de nesăbuița tatălui, care, dând în patima beției, și-a risipit averea

și n-a găsit niciodată bani pentru a-l întreține, cu toate că, prin propriile forțe, reușise atât la admiterea de la Liceul „Ferdinand I“, cât și la cea de la Școala Normală de Învățători, ambele din Bacău, la aceasta din urmă chiar ca „semibursier“. Silit de împrejurări și sătul să tot fie „gazda bățăilor și unei răceli deosebite“ din partea mamei vitrege, a decis în cele din urmă să se înscrie în particular la cea dintâi instituție și, cu toate condițiile aspre ale războiului și a faptului că, prin concentrarea tatălui, rămăsese la 13 ani cap de familie, cu împovărătoarele greutateți pe umerii lui, a absolvit cu bine cursul inferior (1943-1946), examenele ultimelor două clase susținându-le în același an în care a promovat și examenul de capacitate (1946). Deposedat abuziv de armată mai întâi de perechea de cai, apoi și de cea de jucani folosiți la muncile agricole, s-a trezit peste noapte că e declarat și sabotor de război, fiind purtat pe drumuri, judecat de Curtea Marțială și amendat cu 500 lei, bani pe care a trebuit să-i împrumute, îndatorându-se și mai mult. Tot armata a fost însă și cea care l-a salvat pentru o perioadă, încorporarea sa la Compania de Cercetare a Regimentului 15 Infanterie din Bacău și rezultatele foarte bune de pe câmpul de instrucție propulsându-l la Școala de Ofițeri de artilerie terestră de la Sibiu (1948-1949), pe care a absolvit-o cu rezultate excelente, fiind avansat la 30 Decembrie 1949 la gradul de locotenent și repartizat în Garnizoana Râșnov. În paralel cu activitățile specifice de la Divizionul 6 Tunuri Munte, în anii 1952 și 1953 a absolvit clasele ciclului superior la Liceul „Andrei Șabuna“ din orașul Stalin (denumire atribuită la acea vreme Brașovului), iar la 1 noiembrie 1953 a fost admis la Facultatea de Artilerie Terestră a Academiei Militare din București (1953-1955). Student strălucit, a încheiat anul I cu calificativul „excepțional“, a continuat în aceeași notă și în următorul, dar deși era singurul din

an trecut pe „Tabla de Onoare a Academiei“, pe finalul celui de-al II-lea a fost mutat, pe nepusă masă, la Regimentul 223 Infanterie din Bistrița, unde i s-a încredințat funcția de comandant al Bateriei Antitanc. Nu și-a putut continua studiile academice deoarece, în urma unui abuz, primarul comunei de baștină i-a stricat „dosarul“, trecându-l, din invidie, pe tatăl său în clasa chiaburilor. În urma rezultatelor, a fost avansat, totuși, pe 30 Decembrie 1955, la gradul de căpitan, primind funcția de ajutor al comandantului Artileriei Regimentului 106 Mecanizat din Bistrița. Deși între timp eroarea datorată consăteanului ranchiunos fusese anulată, această piatră de moară a atârnat greu la dosar și în perioada următoare, șicanele continuând până când, în urma evenimentelor revoluționare din Ungaria, în mai 1957 a fost propus pentru trecerea în rezervă și la 3 iunie 1958 a fost epurat definitiv din rândul cadrelor militare, după 10 ani și 7 luni de slujire cu dăruire a serviciului sub drapelul patriei și după alte nenumărate nopți sacrificate pentru a-și completa studiile și a se desăvârși profesional. Prevăzător, apucase să se înscrie cu un an înainte, cu aprobarea generalului Emil Bodnăraș, ministrul Forțelor Armate, și să fie admis la cursurile fără frecvență ale Facultății de Matematică-Mecanică din cadrul Universității „Victor Babeș“ din Cluj (1957-1964), dar tot a trebuit să lucreze câțiva ani ca normator la Întreprindere de Industrie Locală „I. C. Frimu“ (1958-1961) și apoi ca profesor suplinitor la Școala Profesională de Mecanici Agricoli din Bistrița (1961-1965), profesor deplin devenind la 40 de ani, când, în urma examenului, a primit atestatul pe care scria „diplomat universitar în matematică-fizică“, profesie ce nu o va mai părăsi până la ieșirea la pensie, în 1987. Revenit pe meleagurile natale în septembrie 1965, se dedică trup și suflet activității didactice, fiind succesiv

Emil Leahu - 95

director-adjunct la Școala Nr. 8 (1965-1969) și, apoi, director la Școala Nr. 27, pe care a preluat-o de la zero, când terenul era o imensă băltoacă, a supravegheat construirea ei, a extins-o în 1977 și a adus-o, după 11 ani de directorat, în rândul școlilor de elită din Municipiul Bacău. În urma evenimentelor din august 1968, când trupele Pactului de la Varșovia, cu excepția celor române, au invadat Cehoslovacia, devine locțiitorul comandantului Gărzilor Patriotice de la Inspectoratul Școlar, iar în 1970 a fost numit și șeful artileriei Gărzilor Patriotice din județul Bacău, coordonând instruirile și aplicațiile aferente. Pentru calitățile sale a fost avansat, în mai 1977, cu ocazia Zilei Independenței României, la gradul de maior în rezervă, dar la începutul anilor '80 a renunțat la funcția deținută în Statul Major al Gărzilor Patriotice băcăuane, ocupându-se doar de pregătirea elevilor din școală. Trăind, după ieșirea la pensie, la „umbra zilei de ieri“, nonagenarul de azi n-a avut deloc astâmpăr și, după ce la 75 de ani și-a răscolit arhiva, dând peste caietele cu mii de versuri, și-a adus aminte că a avut și preocupări literare, debutând cu poezia *Mama*, în revista *Frământări* a liceenilor de la „Ferdinand I“, și publicând apoi, poezie și reportaje, în ziarele militare *Scutul Patriei* și *Glasul Armatei* (1956-1958). Făcând o primă selecție, a debutat editorial cu volumul de poezie *Reflecții târzii* (Editura Fundației Culturale Cancicov, Bacău, 2000, Prefață de Vlad Sorianu), urmate de alte două volume similare – *Lumini în amurg* (Editura Casa Scriitorilor, Bacău, 2005) și *La umbra zilei de ieri* (Editura Fundației Culturale Cancicov, Bacău, 2006, Postfață de Petru Scutelnicu) –, de cartea de povestiri *Amintiri cenușii* (Editura Casa Scriitorilor, 2006), de monografia *Satul Obârșia din județul Bacău* (Editura Vicovia, Bacău, 2008) și, la aceeași casă editorială, de amintirile grupate sub titlurile *Pe drumurile vieții* (2009) și *Augustina* (2011). Membru activ al cenaclurilor „Avangarda XXII“ și „Octavian Voicu“, al Corului „Balada“ și al Uniunii Naționale a Cadrelor Militare în Rezervă a mai publicat creații literare în revistele și publicațiile *Ateneu*, *13 Plus*, *Viața băcăuană* și *Plumb*, aceasta acordându-i, în 2008, Diploma de Excelență pentru poezie.

N. 18 ianuarie 1925, în Bacău – m. 15 noiembrie 2002, la Piatra Neamț. **Filolog**. Fiul Lucreției (n. Huțu), casnică, și al șefului de tren Costache Leahu. Mezinul unei familii cu șase copii, a copilărit și a învățat în orașul natal, unde a absolvit cursurile Liceului „Ferdinand“. Între anii 1945 și 1949 e student al Facultății de Filologie din cadrul Universității „C. I. Parhon“ din București, avându-i printre profesori pe G. Călinescu, Iorgu Iordan și Tudor Vianu. La absolvire devine, pentru un an, profesor al Catedrei de limba și literatură română de la Școala Medie Nr. 1 din Bacău (azi, Colegiul Național „Ferdinand I“). În vara anului 1950 urmează un curs de perfecționare metodologică la Predeal, în urma căruia e detașat, în interes de serviciu, la Școala Pedagogică de Băieți băcăuană, unde funcționează până în septembrie 1956. Cooptat în activul subsidiar al Cabinetului Pedagogic al Inspectoratului Școlar Regional Bacău este o perioadă inspector școlar, dar și secretar al cenaclului literar „George Bacovia“ (1954-1956). Organizator al cercurilor pedagogice ale profesorilor de limba și literatură română (1956-1960), din 22 ianuarie 1959 trece din nou la catedră, predând obiectul pentru care s-a specializat la liceele „Vasile Alecsandri“ și „Lucrețiu Pătrășcanu“ (azi, Gheorghe Vrânceanu) din Bacău. În 1961 se transferă, din motive familiale, la Piatra Neamț, activând până la pensionare (1987) ca profesor de limba română la Liceul „Calistrat Hogaș“. Ales responsabil al Cercului pedagogic al profesorilor de limba și literatură română din oraș (1961-1966) și președinte al Filialei Piatra Neamț a Societății de Limbă și Literatură Română (1962-1968), frecventează cenaclurile lite-

rare „Slova Nouă“ (1962-1965) și „Calistrat Hogaș“ (1969-1972), contribuind la cizelarea creațiilor celor ce au citit în cadrul acestora. Atât în perioada băcăuană, cât și în cea nemțeană susține o bogată activitate publicistică, fiind o prezență constantă în paginile ziarelor **Steagul roșu** și **Ceahlăul**, precum și în revistele de specialitate. Preocupările sale s-au îndreptat atât spre studiul operei și personalității lui Ion Creangă, spre dezvăluirea limbajului pamfletar al lui Tudor Arghezi și a facturii romantice a nuvelistului Costache Negruzzi, cât și spre găsirea unor noi valențe ale operei lui Calistrat Hogaș, văzut nu doar ca prozator, ci și ca poet, ori a corespondențelor stilistice în poezia română contemporană. Ca stilistician a contribuit la elaborarea manualelor școlare, fiind coautor al volumelor *Limbă și Literatură Română pentru clasa a X-a* (Editura Didactică și Pedagogică, București, 1978, cu ediții ulterioare) și *Limbă și Literatură Română pentru clasa a XI-a* (idem, 1993), folosite până la apariția manualelor alternative. Împreună cu fostul său elev, profesorul Aurel Jâmneală, a publicat volumul *Poetică și stilistică pentru elevi, studenți și profesori. Sinteze teoretice și comentarii de text* (Editura Egal, Bacău, 1999) și, tot în calitate de coautor, volumul *Literatură Română. Comentarii. Analize. Sinteze, pregătire rapidă – sistematizată – eficientă pentru Bacalaureat 2000-2003* (Editura „Grigore Tabacaru“, Bacău, 2000). Sărbătorit, cu prilejul împlinirii a 75 de ani, filologul băcăuan rămâne în memoria contemporanilor drept o figură emblematică a învățământului din cele două județe, un „dascăl veșnic tânăr“, cum l-a numit profesorul Dumitru Tătaru.

Remember Vasile Pruteanu

N. 3 februarie 1935, la Blăgești, județul Bacău. **Publicist, critic muzical, teatral și de artă, consilier.** Fiul lui Vasile și al Mariei Pruteanu (n. Capșa), agricultori. Urmează cursurile primare și cele gimnaziale la Liceul Teoretic Buhuși (1942-1950), după absolvire fiind admis, prin concurs, la Școala de Subingineri Silvici Cluj (1950-1955). În această perioadă începe să scrie poezie, câștigând premiul I la un festival zonal și debutând, în 1951, la revista **Tribuna**. Își încearcă apoi condeii în publicistică, mai întâi la ziarul clujean **Făclia**, iar după aceea, în perioada studenției, la **Viața studentească** și la cotidianul **România liberă**. Repartizat în 1955 la Ocolul Silvic Bacău, lucrează, timp de cinci ani, ca tehnician silvic în cadrul acestuia, precum și la Ocolul Silvic Fântânele. Reușește să fie, pentru un an, student la cursurile fără frecvență ale Facultății de Silvicultură Brașov, dar este exmatriculat pe motiv că tatăl său, primar liberal înainte de 1944, a fost declarat chiabur de către comuniști. O perioadă, tentativele sale de a-și desăvârși studiile au eșuat din aceeași cauză, abia în 1960 fiind admis, ca bursier, atât la Facultatea de Filozofie București, cât și la Conservatorul „Ciprian Porumbescu” din Capitală. Studiile de ziaristică urmate în secundar la prima facultate, ca și cele de muzicologie de la cea de a doua i-au asigurat o pregătire profesională solidă, care l-au făcut apt de a lucra direct în presă. Chiar dacă, după trei ani de învățat în paralel, a trebuit să abandoneze studiile de la Conservator, fiind obligat, în plus, să restituie și echivalentul bursei încasate, pasiunea pentru muzică nu l-a părăsit, de-a lungul anilor scriind peste 500 cronici la concertele Filarmonei din Bacău și ale numeroșilor soliști ori formații camerale ce s-au perindat prin sălile de spectacol băcăuane. Fără a abandona în totalitate poezia, în timpul facultății începe să scrie și proză, manuscrisul romanului **Casa de la marginea pădurii** fiindu-i achiziționat de Editura Albatros, în 1964, pentru nu mai puțin de 15.000 lei. Cu 8.000 lei aceeași instituție editorială îi cumpăra manuscrisul altui roman, însă nici unul din ele nu avea să vadă lumina tiparului datorită rigorilor cenzurii. Studentul-autor se declarase însă mai mult decât mulțumit, chiar dacă pentru drepturile bănești, cheltuite între timp, a trebuit să se judece prin tribunale cu editura, care l-a acționat în in-

stanță pentru că nu a acceptat să-și modifice textele așa cum ar fi dorit cenzura comunistă. Până la urmă Albatrosul a pierdut procesele, însă și literatura noastră are un scriitor mai puțin, întrucât manuscrisele celor două romane s-au pierdut, iar promițătorul prozator și-a abandonat proiectele, renunțând să rescrie din memorie subiectele plătite atât de consistent pentru un debutant. După absolvirea Facultății de Filozofie și a cursurilor de ziaristică din cadrul acesteia a intrat, așadar, ca redactor la cotidianul **Steagul roșu** din Bacău, unde a lucrat în perioada 1965-1967 la mai toate secțiile, exersându-și talentul publicistic, inclusiv în cronicile teatrale, muzicale și de artă. Abilitățile sale ziaristice nu au scăpat ochiului atent al Agenției Române de Presă AGERPRES, care l-a solicitat în calitate de corespondent teritorial pentru județele Bacău, Neamț, Vrancea și Vaslui. Până în 1981 a transmis zilnic știri de presă, majoritatea dintre ele fiind preluate de ziarele centrale ale vremii, dar și de agențiile străine, care la rândul lor le-au oferit publicațiilor din mai multe țări ale lumii. Concomitent cu textele specifice agenției, a publicat, pe lângă cronicile muzicale deja amintite, mai bine de 200 de cronici teatrale, articole de opinie socială, culturală și politică în revistele **Ateneu, Astra, Cronică, Familia, Muzica, Ramuri** ș.a., zeci de interviuri cu diverse personalități, reportaje, anchete, note etc. în presa județeană și în cea din județele arondate, între care cel mai des la **Ceahlăul** (Neamț) și **Milcovul** (Vrancea). În 1979, odată cu plecarea fratelui său în S.U.A. - ajuns, un an mai târziu, redactor la *Vocea Americii* -, dosarul de cadre a revenit în prim-plan, în perioada 1979-1980 fiind tot mai des și canalat de Securitate, ai cărei politici au întins coarda până acolo încât a fost amenințat nu doar cu pierderea slujbei, ci chiar cu a vieții. Refuzând să colaboreze cu instituția rău famată și-a pierdut, într-adevăr, peste un an, slujba, câteva săptămâni rămânând în afara muncii. Abia după o discuție foarte dură cu primul-secretar al Județenei de Partid, Alexandrina Găinușe, careia i-a demonstrat că oricând poate mediatiza în străinătate cazul său, a fost încadrat instructor la Comitetul Județean pentru Cultură și Educație Socialistă, fiind îndepărtat din presă, dar nu și de preocupările sale publicistice. A continuat să publice cronici la spectacole, concerte și expoziții, acti-

vitare intensificată după 2000, când paleta jurnalistică băcăuană s-a diversificat rapid. A colaborat, astfel, cu ziarele **Deșteptarea, Informația Bacăului, Monitorul de Bacău, Curentul, Ziarul de Bacău**, cu săptămânalele **Moldova și Viața băcăuană**, cu revistele **Literatura și Arta** (Chișinău), **Vitraliu, Teatrul românesc, Ateneu, Plumb** (Bacău) și, nu în ultimul rând, cu studiourile de radio și de televiziune locale. La defunctul „Star B”, de pildă, a susținut pe calea undelor, pe parcursul a cinci ani, peste 250 de emisiuni muzicale, în cadrul cărora a prezentat zeci de compozitori și lucrările acestora, numeroase cicluri educative, inclusiv cele legate de muzica scrisă de compozitorii contemporani. S-a implicat, totodată, în organizarea Festivalului „Enescu – Orfeul moldav” și a „Zilelelor Muzicii Contemporane”, precum și a Festivalului „George Bacovia”, onorate de personalități de marcă din țară și străinătate. În calitate de consilier al Inspectoratului Județean pentru Cultură, instituție la care a lucrat până la pensionare, în 1999, a contribuit la editarea, alături de pictorul Ilie Boca, a interesantei reviste **Cultura** (1996-1997), în cadrul căreia a publicat interviuri și a realizat profilurile unor actori și muzicieni băcăuani. A fost, începând din 1971, membru al Federației Internaționale a Jurnaliștilor, iar după reactivarea PNL a cochetat, timp de trei luni, cu acesta, dar s-a retras, nemulțumit de ceea ce se întâmplă în politica românească postrevoluționară. Prezență discretă în ultimii ani, îndeosebi după de a trecut prin șocul a două infarcturi, Vasile Pruteanu a rămas același cronicar avizat, a cărui opinie nu putea fi ocolită de viitorii istorici ai vieții spirituale băcăuane. Din păcate, ca și alți jurnaliști ai locului, nu și-a adunat decât o mică parte dintre articolele scrise în volumul **Calul troian dă cu copita** (Editura Pro Plumb, Bacău 2007), văduvind-ne de cronică vie a anilor în care condeii lui, acid adesea, s-a exersat. Împreună cu Dorinel Ichim și Eugen Șendrea a scris capitolul **Bacăul cultural** din monografia **Județul Bacău** (Bacău, 1996), coordonată de Mircea Filip, însă cronicile muzicale, teatrale și de artă ar putea oricând alcătui antologii memorabile și utile celor interesați de fenomenul cultural băcăuan. Răsplătit, în 2008, cu Diploma de Excelență a Teatrului de Animație, s-a stins pe 27 decembrie 2016. ▶

Ioan Enache - 70

Înregistrat în actele notariale la 1 ianuarie 1950, cunoscutul **ziarist** și **scriitor** de azi a văzut lumina zilei, după spusele mamei, pe 27 decembrie 1949, în comuna Pâncești, județul Bacău. Fiul lui Constantin Enache și al Anicăi (n. Pietreanu), agricultori, copilărește în satul natal, unde urmează cursurile Școlii primare și generale (1956-1963), iar după o pauză de un an, timp în care și-a ajutat părinții, în 1964 este admis la Liceul Pedagogic Bacău (în prezent, Colegiul Național Pedagogic „Ștefan cel Mare”). Aici are preocupări multiple, activând între altele în formația de dansuri și în cenaclul literar, colaborând la revista liceului, **Făclia**, unde va debuta, în 1967, cu poezie și pe care o va conduce în ultimii doi ani de studiu, în calitate de redactor-șef. Invitat în taberele de creație, debutează editorial în antologia de poezie tânără **Excelsior** (Editura Tineretului, București, 1968), iar în presa literară un an mai târziu, în revista **Ateneu**. Absolvă în 1969, ca șef de promoție, fiind repartizat învățător în comuna Cleja, județul Bacău. Admis în același an la cursurile fără frecvență ale Facultății de Filosofie din cadrul Universității București, își diversifică preocupările, implicându-se în activitatea culturală a comunei, din viața căreia începe să trimită corespondențe la ziarul **Steagul roșu**. Se numără printre câștigătorii concursurilor dedicate corespondenților și, în 1973, e recomandat pentru a susține examenul de admitere la Facultatea de Ziaristică din București, trecând cu bine proba eliminativă de aptitudini și celelalte lucrări. Renunță la cariera didactică, dar nu și la examenele ce trebuia să le susțină la Facultatea de Filosofie, pe care o absolvă în 1974, cu o teză de licență inspirată din teoria valorilor. Ca student la ziaristică se evidențiază atât la cursuri, cât și în activitatea practică, devenind în scurt timp membru în colectivul de redacție al revistei **Opinia** și, apoi, redactor-șef, calitate pe care o va avea și la ziarele-școală, editate în timpul orelor de practică. Experiența redacțională căpătată îl determină să aleagă pentru teza de licență o temă destul de dificilă, dedicată secretariatului de redacție și girată de un specialist al genului, poetul și publicistul Mircea Ichim. La absolvire, în 1976, e repartizat ca redactor la ziarul **Steagul roșu**,

în redacția căruia va trece, până în decembrie 1989, prin aproape toate secțiile. Specializându-se îndeosebi în industrie, redactează mai multe foi volante, între care **Santier**, de pe platforma industrială Borzești, a avut cea mai mare longevitate. În paralel activează în Cenaclul „George Bacovia” al revistei **Ateneu**, fiind o perioadă cronicarul acestuia, apoi în Cenaclul Artelor al Casei de Cultură „Vasile Alecsandri”, făcând frondă alături de ceilalți tineri scriitori băcăuani, nemulțumiți de modul în care sunt tratați nu doar de potențaii vremii. Rodul acesteia se transformă în poeme publicate în revistele **Convorbiri literare**, **Flacăra**, **Luceafărul**, **Steaua**, **SLAST** ș.a. ori în grupaje distinse cu Premiul revistei **Luceafărul** la Festivalul „Mihail Sadoveanu” de la Piatra Neamț (1981) și Premiul „Lucian Blaga” la Festivalul de Poezie de la Sebeș-Alba (1983). În 1983 se numără, de asemenea, printre tinerii scriitori incluși în antologia **Visând o corabie**, alcătuită de prozatorul Petru Cimpoșu, dar volumele de poeme încredințate unor edituri bucureștene au zăcut ani în șir în redacțiile acestora, fără a avea șansa apariției, deși primiseră recomandări favorabile. Se implică în evenimentele de la sfârșitul anului 1989, făcând parte din primul comitet revoluționar ce a ocupat sediul Județenei de Partid și din colectivul ce a fondat, pe 23 decembrie, cotidianul independent **Deșteptarea**. Desemnat redactor-șef adjunct, prins cu reorganizarea redacțională și sătul de intrigile și delatuniele din sânul noii conduceri locale, își dă demisia din funcția politică și se consacră în întregime activității publicistice, atrăgând în jurul său o pleiadă de tineri, pe care îi va forma și lansa în vârtoarea presei postdecembriste. Sacrificând, în primele luni, câte 15-20 ore pe zi muncii în redacție și tipografie, reușește să găsească nu numai formula grafică și cheia echidistanței ce au impus ziarul în conștiința cititorilor, ci și să-i sporească treptat numărul de pagini și suplimentele. Rând pe rând s-au născut, astfel, **Fair-play** (devenit ulterior **Moldova sport**), **Sinteze** (printre primele suplimente literare și culturale ale cotidianelor apărute după 1990), **Impact**, **Week-end**, **Sfynx**, **Rebus**, **Integrare** ș.a., unele dintre ele desprinse apoi din paginile ziarului și

difuzate în zece de mii de exemplare în întreaga țară. În calitate de redactor-șef, din 1991, și de director al publicațiilor **Deșteptarea**, din 1993, s-a implicat, alături de directorul general, Cornel Galben, și de contabilul-șef, Mariana Apostol, în privatizarea societății, precum și în re tehnologizarea acesteia, punând în practică un program editorial bine articulat, ce a asigurat independența economică și publicistică a redacției și societății în ansamblu. Din păcate, tocmai o parte din redactorii pe care-i salvase de la șomaj și-i integrase în colectiv, oferindu-le inclusiv șansa de a se număra printre acționari, l-au trădat în august 1995, vânzându-și acțiunile și făcând astfel posibilă acapărarea societății de către patronul unui srl, ce avea să-și aservească apoi în totalitate ziarul și să desființeze, tot rând pe rând, suplimentele. Marcat profund de această trădare, încearcă să dea viață, în calitate de redactor-șef, unui nou cotidian independent, **Informația**, dar după ce îi crează vadul e îndepărtat la fel de mișelește de mafia locală, în scurt timp sucombând și publicația. Trece cu greu șocul, reactivând societatea Gee, înființată în 1993, și fondând, în martie 1997, revista lunară de cultură, atitudine și spiritualitate **Credința ortodoxă**, care devine, încă de la primul număr, una din cele mai interesante publicații de profil ce luptă pentru păstrarea și perpetuarea valorilor ortodoxiei românești. Acesteia îi rialiază rubrica **Ora duhovnicească**, susținută săptămânal pe postul de radio Star B, până la dispariția acestuia, precum și colaborările pe teme similare cu 1TV Bacău. Director al revistei și al Editurii Studion, pe care o întemeiază în 1997, se apropie și mai mult de carte, încadrându-se, în septembrie 2000, ca bibliotecar în cadrul Bibliotecii Județene „C. Sturdza”. Aici devine, în martie 2001, redactorul-șef al periodicului de atitudine culturală **Cartea**, readucând în coloanele sale opera unor personalități importante ale spiritualității românești născute în spațiul băcăuan. Editează, totodată, mai multe cărți sub egida instituției, inițiază în 2009 Conferințele Bibliotecii Județene, coordonează programul Biblionet și, după ce în 1993 debutase cu volumul de poeme

Dan Perșa - 60

Patimi stângace (Editura Quadrat Press, București), semnat Ioan Enea Moldovan, revine ca autor de carte la numele de gazetar care l-a consacrat, redebutând, în calitate de bibliograf, cu volumul *Viorel Savin – 60* (Editura Studion, Bacău, 2001). Valorificând zecile de cronici și recenzii risipite, în perioada 1986-2002, prin paginile unora din publicațiile amintite, cărora li se adaugă *Zburătorul*, în 2002 repetă isprava, trimițând spre cititor, sub egida aceleiași edituri, volumul de critică literară *Întâmpinări*, primul semnat de un critic al generației optzeciste băcăuane, în 2004, un nou volum util specialiștilor și cititorilor, *George Genoiu: biobibliografie*, în 2013, două consistente volume de interviuri (530 pagini), *Furtuna din camera mea*, în 2015 unul de publicistică, însumând o parte dintre editoriale, *Contra vicleanului Nimeni* și, în 2018, cutremurătorul volum de poezie *Iudacainul. Cartea întâi a pocăinței*. distins cu Premiul Special al revistei Ateneu și cu Premiul pentru cartea de poezie a anului 2018, acordat de Fundația Culturală „Georgeta și Mircea Cancicov“. E, la rândul lui, antologat de poetul George Chirilă, care, în 1999, îi selectează poemul *Invocație* pentru volumul *Icoana mamei* (Editura Amurg sentimental, București). Cu publicistică e prezent, de asemenea, în antologiile *În pragul sclaviei universale sau ultima pagină din istoria libertății. Îndosărierea electronică - atențat împotriva demnității umane și a libertății religioase* (Editura Cuget Ortodox, 2009) și *Deșteptarea 20 de ani. Istoria ziarului. Istoria Bacăului* (Bacău, Editura Deșteptarea, 2009). Într-o fază avansată de redactare avea, la un moment dat, biobibliografia consacrată poetului Radu Cârneli, însă criza economică a frânat deocamdată proiectul. În 2008 reappare cu un grupaj de poezie în **13 Plus**, apoi cu articole și cronici în **Boem@**, **Rost** și **Plumb**, dar își așteaptă rândul la tipar alte volume de poezie, cronici, eseuri, interviuri duhovnicești și publicistică religioasă. În tot, o carieră de ziarist, aflat în conducerea Filialei UZPR, și scriitor ce ar putea fi oricând un model pentru cei dornici să facă din scris un crez.

N. 26 ianuarie 1960, în Gherla, județul Cluj. **Poet, prozator, eseist, publicist, redactor, geofizician**. Fiul profesorilor Susana și Gheorghe Perșa, care în 1964 s-au mutat în Bacău, unde locuiau mama și cele două surori ale tatălui. A copilărit într-o casă din cartierul CFR, pe strada Eminescu nr. 13 și a deprins tainele scrisului și cititului la Școala Generală nr. 6 (1967-1974). În clasele primare a avut-o ca învățătoare pe Elisabeta Adam, care iubea teatrul și a montat o mulțime de piese cu elevii ei, distribuindu-l, aproape întotdeauna, în roluri negative (boierul, zmeul etc.). În clasele gimnaziale diriginte i-a fost profesorul de limba și literatura română Leibus Iosif, dascăl cu experiență și talent pedagogic, semănând cu Mihail Sadoveanu. Acesta a editat o revistă de literatură a școlii, în care a debutat, publicând mici compuneri și descrieri de natură. Copilăria i-a fost strâns legată de acel cartier de case, unde în apropiere erau dealurile pentru derdeluș de la Luizi Călugăra, pâraul Nigel (pe malurile căruia oamenii aveau cuptoare de ars ceramică și făceau chirpici), cariera de lut și Fabrica de cărămizi, în care intra uneori pentru a privi, prin fantele de tiraj din dușumea, focul. E perioada în care a început să citească, plecând uneori la școală fără să fi închis ochii întreaga noapte, furat de subiectul romanilor polițiști, de aventuri, SF, dar și de cel al unor cărți pe care biblioteca refuza să i le împrumute, cum ar fi romanele lui A. J. Cronin. Pasionat o bună bucată de vreme de Jules Verne, din creația căruia a citit vreo patruzeci și cinci de romane, a ajuns la concluzia că devenise plictisitor când i-a descoperit pe Shakespeare și Tolstoi. Lângă Shakespeare, Homer a devenit apoi autorul său preferat, nepuizabil în substanța umană și farmecul artistic. În 1975, când a devenit elev al Liceului „George Bacovia“, s-a mutat la bloc, în zona Gării. A început să joace șah și, ca junior, a ajuns la performanța de a fi vicecampion de seniori al municipiului Bacău (1977), campion județean de juniori în 1978, să se claseze pe locul I la Campionatul R.S.R. al liceelor (1979), să câștige

Cupa 30 decembrie, în 1977 etc. Treapta a II-a de liceu a urmat-o la Liceul „Henry Coandă“, unde a avut parte, între alții, de trei îndrumători deosebiți: domnul Jacotă, excepțional profesor de matematică, doamna Cârlan, profesoară de limba și literatura română, ce i-a fost și dirigintă, și profesorul de educație fizică, domnul Paidas, care i-au dat cele mai frumoase lecții de viață, învățându-l să respecte oamenii și munca lor, oricât de insignifiantă i-ar părea propria lui muncă și să facă totul cu dăruire. Pasiunea pentru paleontologie l-a condus, la absolvire, spre Facultatea de Geologie-geografie din București (1980-1985), însă imaginea romantică pe care o avea despre această disciplină s-a spulberat când a dat piept cu sistematica ei infinită. Din anul al treilea a urmat, de altfel, Secția geofizică, dar șansa a fost că și aici a avut câțiva profesori de excepție: Vasile Lăzărescu (nu a ținut ore la seria sa, dar i-a audiat cursurile), Elisabeta Hanganu, profesoară spectaculoasă de paleontologie și mare pedagog, Theodor Neagu, tot paleontolog, pe care l-a admirat pentru calitatea spirituală, vervă, memoria prodigioasă și cunoștințele de mare savant (la mineriadă i-a fost distrusă o bună parte din colecția paleontologică adunată într-o viață de om dedicată științei) și Dan Grigorescu, paleontolog din generația mai tânără, cu care a scormonit straturi fosilifere, în căutare de hadrozauri și tiranozauri autohtoni. După ce și-a susținut licența cu o lucrare de gravimetrie, a fost repartizat ca geofizician la I.P.G.G. București, în perioada 1985-1989 fiind coordonator al Formației geofizice complexe Gheorgheni. Perioadei de stagiatură i-a urmat o altă experiență, la Institutul de Meteorologie și Hidrologie București, unde, ca inginer geofizician, a lucrat la RADAR Tuzla, un radar de urmărire și influențare a fenomenelor meteorologice. În mod real, însă, nu și-a practicat meseria pentru care a făcut o pregătire performantă în facultate, fapt ce l-a determinat să se reîntoarcă la masa de scris. Spre deosebire de alți colegi de generație, atât în perioada

liceului, cât și în studenție nu a fost membru în vreun cenaclu literar și nici nu a agreat ideea acestora. Nu a avut, cu alte cuvinte, maștri, dar admiră scriitorii care pot, prin literatura lor, să-l facă să comunice cu ei. În presa literară a debutat destul de târziu, în noiembrie 1991, când SLATL i-a publicat poezia **Crez**, dar de scris a scris în permanență, cu îndârjire și program, dorința lui fiind de a scrie până când, la un moment dat, propria ficțiune va concura lumea Creată, lumea oamenilor. În 1993 a intrat pentru prima dată în redacția unei reviste culturale, tot atunci susținând și concursul pentru ocuparea postului de redactor al **Tomis**-ului, revistă la care publicase doar trei poezii, în 1992, conducând apoi secția publicistică, până în 2002, când a devenit secretar general de redacție. Aici a traversat o perioadă tracasantă și foarte agitată, din cauza punctelor de vedere total diferite pe care le-a avut privind conceperea unei publicații culturale față de punctele de vedere și stilul de conducere ale șefilor revistei. O perioadă dificilă și pentru că s-a suprapus peste o schimbare traumatică a viziunii față de existență și de actul artistic, perioadă concretizată în plan literar în diferite experimente urmărind un limbaj total al prozei. Din acest zbucium s-au născut romanul **Vestitorul**, cu care a debutat editorial în 1997, la Editura Albatros, poemele din volumul **Epopoea celestă**, distins în 1996, la Concursul Național „Al. Piru”, cu Premiul special al editorului și publicat, în 1999, de Editura Vlad & Vlad din Craiova, precum și cel de-al doilea roman, **Șah orb...**, apărut în același an la editura bucureșteană ce-l lansase pe piața literară. O lansare spectaculoasă, căci **Vestitorul** i-a adus Premiul pentru debut al Salonului Național de Carte (ediția a VII-a, Cluj-Napoca, 1997), Premiul pentru debut în proză al Filialei Dobrogea a Uniunii Scriitorilor și al revistei **Tomis** la ediția a III-a a „Colocviilor tomitane” (Constanța, 1997) și Premiul „Bacovia” pentru proză al revistei **Ateneu** (1998). La rândul său, romanul **Șah orb...** a fost distins cu Premiul Salonului Județean Anual de Carte de la Slobozia (octombrie 2000), iar ambele romane au ocupat poziția a treia în

topul național Superlativele literare ale anului 1997, respectiv, 2000, realizat de revista **Cuvântul**. Grație acestei excelențe primiri din partea criticii de specialitate, ca și colaborării constante – cu poezie, proză și eseuri critice – la revistele **Euphorion**, **Vatra**, **România literară**, **Timpul**, **Lucafărul**, **Ateneu**, **Calende**, **Zburătorul**, **Arca**, **Observator** (München), **Analele Dobrogei**, **Biblion**, **Metafora**, **Agora**, **Litere**, **Hyperion** ș.a., în 1997 a devenit membru al ASPRO, iar în 1998, membru al Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Dobrogea. Un scriitor laborios și complex, un trudit al cuvântului din stirpea lui M. H. Simionescu și Ioan Groșan, ce și-a sporit zestrea și după ce a părăsit Constanța. Din 2002 este, astfel, secretar general al revistei de literatură și arte **Amphion**, din 2004 lucrează ca redactor-șef la magazinul internațional de arte plastice, arheologie și istorie **Preda's** și, până în 2005, locuiește în București, activând ca redactor la Editura Cartea Universitară, Editura Națională și la revista **România văzută de sus**. În 2006 revine în Bacău, mai întâi ca secretar general de redacție al suplimentului cultural **Meridian 27**, făcând publicistică de opinie și culturală și la **Ziarul de Bacău**, apoi ca redactor al revistei **Ateneu**. Prozator de „mare calibru”, cum l-a catalogat criticul Octavian Soviany, adaugă romanelor precedente încă cinci: **Război ascuns** (Editura Albatros, 2005), **Cu ou și cu oțet** (Editura Cartea Românească, Bu-

curești, 2007), nominalizat la Premiul **Ziarul de Iași** (2007) și Premiile Uniunii Scriitorilor (2007), distins cu Premiul Fundației „Georgeta și Mircea Cancicov” pentru cea mai bună carte de proză a anului 2007 și Premiul Filialei Bacău a Uniunii Scriitorilor, **Cărțile vieții** (idem, 2009), **Arca** (Iași, Editura TipoMoldova, 2012), **Viața continuă** (București, Editura EuroPess Group, 2013), încununat cu Premiul pentru cartea de proză a anului 2013, în cadrul Festivalului Internațional de Creație Literar-Artistică „Avangarda XXII” (2014), **Și eu am scufundat Atlantida** (Iași, Tipo Moldova, 2016), **Înapoi pe Solaris** (București, Meditative Art, 2017) și **Ce te faci când fantomele trecutului năvălesc și te urmăresc și... Dincolo** (idem, 2018), distins cu Premiul de Excelență pentru proză al celei de a III-a ediții a Reunilor Culturale **Alecsandriada** (2019). Împreună cu Ovidiu Dunăreanu, Liviu Lungu și Florin Șlapag figurează, de asemenea, în sumarul volumului **Concert la patru mâini. Antologie. Prozatori contemporani** (Constanța, Editura Ex Ponto), declarată Cartea de proză a anului 2005 de către Filiala Dobrogea a Uniunii Scriitorilor. Membru corespondent al revistelor **Euphorion**, din Sibiu, și **Observator**, din München, a mai editat, în perioada 1998-2001 e-revista **Inorog**, probând că și în spațiul virtual se simte la fel de bine.

Cornel GALBEN

Ianuarie 2020

- 01 - Vasile Crăiță-Mândră, pictor, 75 ani;
- 01 - Costică Lupu (1955-2019), profesor universitar, 65 ani;
- 01 - Vasile Mancaș (1875-1896), medic, 145 ani;
- 04 - Emil Cătălin Neghină, actor, 55 ani;
- 06 - Paula Ciobanu-Măriuț, pictor, 60 ani;
- 08 - Mircea Filip (1940-2013), cercetător, 80 ani;
- 13 - Salomeea Velea, grafician, 80 ani;
- 14 - Ștefan Hagimă, actor, 70 ani;
- 15 - Mihaela Murafa, actor păpușar, regizor, scenarist, 50 ani;
- 16 - Ivanca Donciu, biolog, 110 ani;
- 23 - Clement Popovici (1930-2004), silvicultor, poet, 90 ani;
- 25 - Dimitrie Ghica-Comănești (1840-1923), explorator, memorialist, 180 ani;
- 25 - Eugen Ghica-Comănești (1840-

- 1914), ofițer, politician, 180 ani;
 - 25 - Aurel Stanciu, profesor, pictor, 75 ani;
- Februarie 2020
- 01 - Eugen Berteza (1930-2009), dirijor, compozitor, 90 ani;
 - 07 - Ovidiu Lazăr, regizor, 60 ani;
 - 10 - Alphonse Sattinger, pictor, grafician, 90 ani;
 - 14 - Paul Holban (1925-1977), operator de film, 95 ani;
 - 15 - Mircea Bostan, ofițer, poet, 65 ani;
 - 15 - Ion Roșu (1945-1996), scriitor, 75 ani;
 - 21 - Constantin Berdilă (1930-2012), pictor, artist memorialist, 90 ani;
 - 23 - Costel Cosmin Cașcaval, actor, 50 ani;
 - 28 - Violeta Ursinschi, profesoară, publicistă, 60 ani;
 - 28 - Dorin Speranția (1920-1997), medic, publicist, memorialist, 100 ani.

Manuscris

ANATTĂ

Tu observi mereu lucruri pe care nu le observă nimeni
nu știu dacă era apreciere sau reproș
nici nu mai are importanță oricum
în ultimul timp
îmi doresc să observ doar
nimic lângă nimic peste nimic sub nimic într-un nimic
să fie totul o suprafață netedă și lucioasă
calotă glaciară lipsită de fisuri
liniștea dinaintea Facerii
sub soare albastru să ne putem auzi gândurile zornăind
cum lanțurile deținuților pe cimentul ud
în fiecare zi de luni când se dau
sentințele pe viață.

MANDALA

În dimineața asta
mi-e sete mi-e frig mi-e fericire
spectatorii
stau la gard se holbează
și nu mai înțeleg nimic
libertate bună știut recunoscut
mare cutremur sub oceanele lumii
atlantide s-au descleștat din nisip
ascultă cum dansând cu planctonul
le clipocește lumina
puffer fish a lăsat învolburării sfiala
uite
ne construiește mandala.

MALENTENDU CU PERSEIDE

Toată noaptea am chemat ploaia
toată ploaia noaptea
s-a certat cu moartea
încet încet și atât de nedrept

mi-a răsărit un iglu de plumb pe piept
și gratii pe ochi
delir
în dimineața asta mi-e și frică
să respir.

DESPRE ÎNGER

A coborât în picaj printre turme de nori
de foarte departe venea
atât de pur atât de eterat
știa că are de lăsat
un semn
mâna-i fragilă a tremurat
când a ales între like lacrimă ador
era trist era rănit sau numai obosit
sau poate că înțelegea.
Ceea ce se-mplinește se sfârșește.
Astfel încât a zburat.

PUFFER FISH ÎNDRĂGOSTIT

Și iarăși ekhemythia
tac și ascult aproape am uitat să vorbesc
aproape mi s-a atrofiat rostirea
scriu de mână
frumos
transhumanism mutant cyborg
și ce mai rămâne din noi intruși
în măruntaiele robotului de silicon.

Estimp puffer fish peștișorul îndrăgostit
își construiește în liniște cuibul.
Tac și ascult.
Întrebarea.
Cârcelul de după geamandură.

NOAPTEA DE ZIUA PĂMÂNTENILOR

Pierd atât de ușor
pierd știind că nici n-am avut
așa fără poveri aproape plutesc
poverty my power niciun regret
când pierd când mi se ia când mi se fură
sunt aici cu zburătorii lui Chagall călare
pe norii lui Magritte
orgie.

Gabriela HUREZEAN

ACELAȘI ENTUZIASM

Inițiez leacul vieții despovărate
potolind durerile și invazia
unor emoții fără temeii.

Mi se par aleatorii hainele
croite cu migală când toate muncile
lui Hercule se repetă mereu și mereu.

Timpul face ravagii în acordul unor
sunete ce se pierd treptat
menite să-și înghită vibrațiile ostile.

Toate câte se întâmplă au o tandrețe
mistică marcată de îndoieli
peste care ușor se extind manevre
simultane.

Visul nu poate să rămână vis fără
entuziasm
pentru ceea ce presupun ori sunt
clipele de fericire.

O MARE ENIGMĂ

Fii înțelept și recunoaște, hazardul
e poate mânia lui Dumnezeu,
te aruncă în lume împovărat
ori despovărat, însă cu siguranță
răspunzi mai devreme ori mai târziu
pentru faptele tale.

Noi toți suntem învăluți de speranțe,
încetători că ne alegem singuri căile,
vocația
dar sfârșitul nimeni nu-l știe,
rămâne o mare enigmă.

UN SIMBOL

Oricât de îndârjită ar fi plictiseala
ce bine-i să-ți retreci disconfortul
sub spectrul unor gânduri și imagini
mai apropiate eului tău!....

Chiar dacă teama ori nesiguranța
foșnesc amețitor, poți auzi
cum sufletul se întreține, el nu trădează
și nu îmbătrânește.

Cristalul odihnindu-se-n iarbă
suferă de prea multă strălucire,
aflăm ce presupun ieșirile din
întristare
fără convulsii, fără ascuțiș melancolic.
Alb ca lumina este vâlul zilei.

OCOLIND ALIENAREA

În dorința de a mișca atomii
se iroșesc gândurile.

Trăim fiecare unele momente
care nu sunt la modă
solitari fiind spre altceva
decât brațele încrucișate.

Prea multă imaginație
pietrifică melancolia,
iar îngerii închipuți aruncă
păcatele în neant.

Fără memorie numărăm inelele
nimicului sub ploaia
care-și reformează rugina.

Doamne, universul încă mai
ademenește căi neumblate.

LEVĂNȚICĂ PESTE NOROC

Acum toate mirările mele sfârșesc
înlăuntrul lor
precum vântul devorator al zăpezii
îndrăgostită de soare
cu multe repere semantice.

Așa mi se reculege năduful
iar ea metamorfoza vine
și-mi inspiră florii, extazul
pendulând la nesfârșit.

Captive rămân chiar și iubirile,
între ele marea simbioză uimește
fermonii
aditiv asimilat stărilor de bine.

Datorez totul providenței,
reașează levănțică peste noroc.

NUMAI REALITATEA

Încă mai fac uneori abuz imaginar
din lojele minții.

Spectacolul și ambianța lui
reușesc un magnetism captivant.

Nu știu până când, nici până unde
frisoanele joacă viziunile exterioare.

Fantezii de gală îmi ies în cale
mă gândesc ce salturi trebuie să-ncerc
pentru a salva și ascunde excesul de zel.

Totul se suprapune liniștii senzuale
perturbată incognito.

Ieșirile în decor sunt leacuri
preconizate
chiar și pentru pomii fructiferi.

O, nuanțele plăcerii nu mai rezistă
când sufletul pictează iar eu arunc
peisajul la coș.

Suport mereu aceleași cazne
pe care le înving cu tupeu,
apoi reaşez noile închipuri
ce vor ilumina numai
realitatea.

Alexandru DUMITRU

Războiul de țesut

Bunicii mele, Măriuca

Zorile se iviseră de mult și animalele zbierau de foame în curte, dar ea trăgea de ea încă să se ridice... O moleșeală nemaștiută o lipise de pat. Se îmbracă fără chef și se îndrepta târșându-și încălțările către poiata păsărilor pe care le hrăni cu grăunțe. Râni cotețul porcului, scoase apă din fântână și o răsturnă în găletar...

Un junghi îi fulgeră mijlocul și se opri speriată, apoi se încinse cu un fular de lână întrebându-se în gând: „Nu ești tu cumva, nu ești Moartea mea, care-o să mă ia?!...”

Împlinise de de curând 77 de ani, dar asta nu era chiar un motiv ca s-o termine cu viața; erau încă femei prin sat mult mai bătrâne decât ea și tot umblă ca fetele mari... Ileana lui Vasile, Parascheva de peste drum, Tanța lui Ghiță, Maricica lui Ilie... tot un leat! Veștejite și uscate, cu picioarele strâmbe, unele fără dinți, altele aduse din spate... Ptiu! Își făcu semnul crucii, scuipe în sân și deschise ușa chilerului. Aici era locușorul ei, refugiul în ceasul greu al încercărilor, aici își petrecea puținul răgaz ori lungile seri ale iernilor vrâncene... torcând, țesând sau cosând cu fire de lână colorate chiar de ea după cum învățase din vechime... „Din vechime” pentru că învățase carte numai de la alții, căci mama o părăsise încă de la naștere pentru a merge în Ceruri, sus, la Dumnezeu. Crescuse și ea cum putuse, mai cu una, mai cu alta, mai mult cu lipsurile, până la vârsta măritişului când, frumoasă fiind, pusese ochii pe ea un soldat proaspăt întors de pe front și cu numele Ion. „Nică”, așa cum îl alintase de la bun început ea, o cucerise cu voioșia lui, cu uniformă și cu melodiile populare cântate la muzicuță în timp. Și, apoi, era atât de frumos că multe, multe femei i-au purtat răcă sau i-au făcut cu ulcica prin sat!... „Cât am mai avut de

tras pentru el, în viața asta, Doamneeee!” Apoi au venit copiii, doi băieți și două fete, Gică, Mărioara, Anișoara și Titi, pe care i-a crescut, i-a dat la școli mari și s-au împrăștiat apoi prin lume, lăsând-o singură pentru a se bălăbăni doar cu unchiașul aista al ei...

Înconjură cu privirea camera și pereții proaspăt spoțiți cu var... „Cât necaz și cu păreții ăștia! Și câtă muncă!” Întâi adunase balega uscată, lăsată de puținii cai pe uliță. Pe urmă lutul galben, clisos, de la Lutărie. Pe urmă călcase lutul, balega și apa frământându-le îndelung cu picioarele goale... „Aveam putere pe atunci!” Pe urmă făcuse chirpicii turnând lutul amestecat cu paie în forme pentru a se usca la soare... „Nică, dragul de el, bătuse împreună cu un vecin lețurile, zdravăn, ca să ție! Și au ținut... cinzeci de ani!...”

Țolici de coade colorate, covoare de lână țesute iarna trecută zăceau, așezate pallii, pallii, peste lada cu zestre, plină cu cerșafuri frumos brodate tot de mânuța ei... De la o vreme mânuța asta a cam început să-i tremure... iar la bucătărie mai scapă lucruri pe jos... Lâna covoarelor era de la oile ei, pe care le dăduse la ciobani, la stâna satului; mai păstrase însă până nu demult, în podul casei, câteva gheme toarse... Când a venit Colectiva i-a luat oile; nu i-a mai lăsat nici una. Doar lâna lor îi mai rămăsese, doar atât... Ce să facă, n-a putut să se împotrivescă hoților de comuniști... „Femeie amărâta cu patru copii!” Oile erau puține, dar bune, le dăduse la stână, dar când trecea anul, ciobanii îi dădeau pe ele caș, lapte și lână... „Ei, tot a fost bună și lâna asta! Mi-am mai făcut cu ea treaba... Covoarele aistea, zestrea fetelor, o flanea lui Nică, o fanșonetă pentru mine, ciorachi...” Acum lâna s-a terminat, fetele i s-au măritat la oraș... „Nu mai pun ele pe jos cioarsele mele!” Pentru cine să mai țesă? „Am

auzit că au ieșit altele acum; lumea vrea dintr-alea, persiene... chiar și pe la noi prin sat. Țața Ioana cică și-a luat și ea... că-s prea frumoase! A lăsat cu limbă de moarte la nurori când o fi, să i le dea peste groapă. Așa măcar s-o bucura de ele ai mai tineri, că țolici nu se mai poartă!”

În colțul din dreapta al chilerului, aproape de fereastră, aștepta cuminte și răbdător, Războiul de Țesut, prietenul de nădejde și pricina atâtor amintiri frumoase... Căci cine altul, dacă nu el, să fi mai fi păstrat în taină, zâmbete și lacrimi, bucurii și dureri? Doine, cântece de leagăn, cântece de voie bună... ascultase (de câte ori?) vrăjit de vocea ei frumoasă în timp ce mâinile-i dibace mânuiau suveica, ghemul, furculița...

Se apropie de el și îi îmbrățișă lemnul parilor pictat, dar și ros de cari, îl îmbrățișă strâns, atât de înfocat și de strâns, cu lacrimi strivite printre gene, așa cum îți îmbrățișezi omul drag ce va pleca în curând, la drum lung, fără a ști dacă mai revine vreodată...

Apoi se duse la cuptorul din curte ca să ațâțe focul. Vreascurile uscate se aprinseră ușor, dar ca să fie mai sigură aruncă în vatră și o cană de gaz... Acum putea adăuga liniștită lemne mai mari...

Reveni în chiler. Purta în mână un topor și o beșchie...

Căzură mai întâi lemnele mici. Apoi, unul câte unul, parii groși...

.....

În curtea casei de pe Valea Siretului, focul cuptorului mistuia tot mai mult ceea ce mai rămăsese din minunatul război de țesut de altă dată. Lângă el, îngenuncheată, o femeie bătrână lăcrima frângându-și mâinile. Se stinge o viață...

Mariana BENDOU

Iulian Filip – un sonetist reductabil

Poetul, prozatorul, dramaturgul și folcloristul Iulian Filip, născut pe 27 ianuarie 1948, în localitatea Sofia, județul Soroca din Basarabia, și-a adăugat la portofoliul său poetic, pe lângă numeroasele cărți publicate pînă acum, și una de sonete. Cele 62 de sonete scrise ca urmare a unei provocări, sînt o dovadă de stăpînire impecabilă a limbajului poetic, prin claritate, precizie în exprimarea cuvintelor, sentimentelor și sensibilității unei conștiințe artistice superioare, în limba noastră românească, cea de toate zilele, nopțile și veacurile. Volumul de 84 de pagini, apărut la Editura Prut în 2019, cu titlul IUBIREA DATĂ-N CĂUTARE, impune și prin aspectul său grafic, avînd format de buzunar, exprimînd gust și profesionalism și prin copertile cartonate realizate de Sergiu Stanciu. Iulian Filip este un poet al lucidității solare, al sentimentelor suave și un grafician excepțional, cu o mîină sigură, însoțindu-și cartea sonetelor sale și cu 16 desene sugestive și expresive, avînd fiecare cîte un titlu: autoportret, scările vederii, destrămarea rădăcinilor (un desen genial cu profunde rezonanțe românești, cu trimitere la rădăcinile românilor basarabeni), de ce am plînge, soția pescarului, viziune, cumpăna cucului, luminișuri tensionate, amărăciuni, largul cerului, amfora eternă, vedere de Acasă a Acasă, merele de aur cu trei străjeri, Explozia găuririi negre, cuvintele pămîntului și Unde ar fi. Aceste bijuterii grafice completează într-un mod fericit cele 62 de sonete, intrînd în rezonanță cu întregul lor conținut, amplificîndu-le ideile și sentimentele conținute. Aventura lui Iulian Filip în universul riguroasei forme fixe a sonetului a ponit de la o provocare a unui vechi prieten, așa cum aflăm dintr-o notă de la începutul cărții: „Datorez aventura sonetului scriitorului, editorului și prietenului Mihai Stan de Târgoviște, dar... și genunchiului meu sîntîng. Mihai Stan m-a prins de co-alcătuitor la un proiect editorial cu so-

nete la trei orașe românești“. Urmărindu-i evoluția, pot spune că poezia și grafica au devenit un stil de viață al acestui om al acțiunii și contemplării estetice a lumii, existînd în cazul său permanente interferențe între cele două modalități artistice. Substanța umană profundă a lui Iulian Filip este încorporată în sonetele și desenele acestei cărți care-i confirmă în mod fericit talentul său complex. Iată spre exemplu acest reușit poem intitulat *Sonetul frontierelor* (p.46). „Prezentul e mereu pe frontieră - / perete, hat, un rîu despărțitor / de eră dusă de o altă eră, / cețos ce se anunță-n viitor. / E-un pod / ce se căznește să împace / și să-mpreune lumi din două maluri / expediind soliile de pace / pe-nvîrtejiri de-arhive și de valuri. / E-un cîmp de luptă ceea ce trăim - / trecutul, viitorul se înfruntă ... / Bietul prezent, cum ni-l ferfenișim // în scene-arene... Toți fugim din nuntă, / de la botez în piață ne grăbim, la împărțirea nouă, cea mai cruntă“. Precizez că Iulian Filip conferă fiecărui sonet un titlu distinct prin care-i anunță tema abordată, în jurul căreia își țese textul, alcătuiindu-i astfel substanța cognitivă. Astfel, temele predilecte ale poetului sunt cele referitoare la iubirea („*dată-n căutare*“), cum aflăm încă din titlul cărții, tema familiei, a certitudinii și împlinirii, cum ar fi aceea de a te ști Acasă, tema prieteniei, a materiei și frumuseții naturii contemplate, ca și a spiritualității și frumuseții umane, în unele cazuri. În cuprinsul cărții pot fi distinse, fiind prezente și o seamă de anxietăți și oboseli resimțite după teribila și îndelungata luptă dusă de poet, alături de alți confrăți basarabeni, pentru limba română în grafie latină, alfabetul latin fiind legiferat la 31 august 1989. Să nu uităm că în 1988, lui Grigore Vieru i-a apărut în revista *Literatura și arta*, poezia „*Limba noastră cea română*“, care era interzisă pentru cuvîntul „română“. Am amintit acest episod spre a înțelege că toți scriitorii acestei provincii românești sînt scriitori care s-au

bătut pentru a fi considerați ca aparținînd limbii române și implicit literaturii române. În acest sens, Iulian Filip a participat la bătălia pentru drepturile fundamentale ale românilor basarabeni, obstrucționați de ocupantul rusesc în propria lor țară. Astfel de teme majore alcătuiesc forța de comunicare și valoarea sonetelor din această carte. Răscolit de amintirile unei copilării chinuite, poetul născut în localitatea Sofia, județul Soroca, a scris acest „*Sonet al înspăimîntărilor*“, în amintirea părinților săi Ana și Ion Filip (p.21): „Întîia oară cînd a fost să vin, / afară era secetă și ură, / iar mama-și tot ducea mîna la gură, / Să-năbușe un bocet și-un suspin. // Întîia oară cînd a fost s-ajung / întrebător la Sofia în gară, / Siberia înspăimînta o țară, / cu drumul ei înzăpezit și lung. / Întîia oară cînd a fost să știu / de seceta din Sofia, de foame, / nu am crezut să pot să vreau să scriu // de crucea și de bocețele mamei / cu două fiice, cu un singur fiu / și tata în hățșururile spaimei.“

În noua sa ipostază de sonetist reductabil, Iulian Filip a reușit performanța acestei forme geometrice de lirism să realizeze mai multe recorduri personale, cum ar fi: complexitatea și consistența temelor tratate, eleganța și frumusețea limbii române literare folosite, dimensiunea filozofică și morală pe care o regăsim în mai multe sonete. Iată ca exemplu „*Sonetul formelor crude*“ (p.37). „Un boț de lut și... lume prinzi a face... / Dar nu pe roată lutul să ajungă, /că-ți iese oale, simetrie lungă / și nu ajungi la jocul care-ți place. / Copilul firii... Lutul te provoacă / și îl frămîntî în forme neștiute, / iar cîte-ți iese, vrute și nevrute, / mai mult să te intrige, nu să-ți placă. // Că lumea ta de lut prinde-a vorbi / și tu – o auzi, dar nu-ți vine a crede / că lutul zice: *a fi, numai a fi!* / Pornești cumva să strici formele crude? / Că-i cel mai lesne lutul a strivi, / în lumea veche cu antene surde. (p.37). Iată cîte

înțelesuri conexe și complexe se pot desprinde din tratarea unei teme aparent banale, cea a lutului, o temă milenară, biblică, tratată printe alții cu strălucire și de Omar Khayyam în celebrele sale rubaiate în urmă cu vreo 9 secole. Căci una e să strivești lutul pe roata olarului pentru a obține o oală și cu totul altceva e a strivi și a strica pe roata vieții lutul crud al ființei care urmează a spune a fi, numai a fi, în formarea propriei identități. Iată de ce spuneam că în scrierea sonetelor sale Iulian Filip se bazează pe datele unei bogate experiențe de viață, pe încercările la care l-a supus destinul, modelându-i conștiința. Iată de exemplu acest „*Sonet cu două cărări și-un singur drum*“, în care poetul tratează o temă dragă inimii sale, aceea a iubirii (a vederii de Acasă a Acasă) cum sună titlul unui desen inclus în carte): „Cărarea mea cu a ta s-au întîlnit / și-au împletit un singur drum, o cale... / Îmi place întîmplarea vieții tale, / în care viața mea s-a împlinit! / Viața ta, viața mea – doi stîlpi de casă, / două întrebări și singurul răspuns... / Pînă aici cu drumul am ajuns, / din pragul nostru lumea e frumoasă. // Două cărări, două-ntrebări, o cale... / O casă doar și un răspuns la doi... / Îmi place dealul care dă la vale, // Îmi place mult ce s-a-nîmplat cu noi, / povestea clară a cărării tale / ce s-a-nîmplat cu-a mea... / Tot noi și-apoi!“, sonet scris pe 23 septembrie 2018, la Albota, poalele Munților Făgăraș, (p. 25). Nu am întîlnit în nici unul dintre cele 62 de sonete ale lui Iulian Filip situații de utilizare improprie a cuvintelor, în condițiile în care limbajul folosit este cel neabordant după ce el a plecat de Acasă în cunoșterea lumii. Vreau să spun că aceste sonete nu-s pentru el un prilej de a face jocuri banale de cuvinte, jocuri gratuite și sofisticate, cum mai putem întîlni deseori la destui sonetiști, aventurați în folosirea acestei forme fixe a lirismului, una șlefuită de mulți temerari încă din secolul al XIII-lea, cînd a fost descoperită și

impusă în literatură de trubadurii francezi. „*Iubirea dată-n căutare*“ este un titlu cu rezonanțe complexe referitoare la acest sentiment uman esențial, atît în planul intimității, al individualității, cît și în cel al societății, al unei comunități umane în ansamblul ei iubirea invocată de poet aici e „*dată-n căutare*“ și nu în urmărirea internațională de către Interpol sau F.B.I., ca în cazul, devenit mondial, al răpirii minorelor de către proxeneții din Caracal, spre exemplu, un subiect care ține televiziunile din România în priză de cîteva luni. Răpirea Basarabiei de către agresorii ruși nu-i o oarecare răpire din serai, fiind o chestiune de viață și de moarte a neamului românesc, realitate care a dat dreptul și calitatea poezilor basarabeni, născuți pe acest străvechi teritoriu românesc, să fie atît de radicali și categorici în patriotismul atitudinii lor civice, așa cum au fost Vasile Vasilache, Vladimir Beșleagă, Grigore Vieru, printre alții, acesta definind Basarabia ca pe „un copil înfășat în sîrmă ghimpată“. La fel ca la aceștia pot spune că și pentru Iulian Filip, venit în arenă după ei, poezia a devenit o porta-voce, una justițiară, incoruptibilă, prin care vocea unei întregi comunități umane se face auzită de toată lumea. Iată, de exemplu, ce aflăm din „*Sonetul golului la pîndă*“ (p.36). „Cui nu-i place întregimea / frunzei hărții românești? / Cum pe aici ar fi micimea / Terrei, firii omenești: // neamuri să dezbin, vecinii - / ca să poți să-i stăpînești / pentru al cui, ce fel de bine? // Lumea nu a fost întregă / nici măcar la început / dar... întregă-ar fi mai dragă, // dar... întregă ar fi mai mult, / dacă ar fi să înțeleagă / cerul mult și golul mut.“

Evoluția poeziei lui Iulian Filip a pornit de la forme mai simple, cum ar fi o serie de cărți pentru copii, de catrene, ajungînd la aceste sonete axate pe teme grave, în care predomină ținuta intelectuală și valoarea expresivă evidentă. Fiecare

sonet al cărții l-aș așeza într-o imagine, comparabilă cu a unei prisme, prin care poetul a reușit să capteze lumea, ca pe o lumină descompusă în culorile sale complementare pline de taine. Iată de exemplu cum e descris acest miracol în „*Sonetul culorilor dezlănțuite*“ (p.67): „N-am mai simțit culorile astfel, / cum se cereau și care în peisaj, / și cum se-amestecau – ce aliaj!... / Și eu eram cu mine, singurel, // înconjurat de cîte se întîmplau // și nu-mi îngăduiau gîndire lină... / Ce grabă, ce invazie deplină / și cum mă implicau, mă răvășeau! / Era sub miezul nopții // Mă temeam / să nu afectez ce-a fost – o libertate... / Încet mă domoleam, îmi reveneam, / ca dintr-o hărțuială peste poate... / Simțeam c-a fost și, nu știu cum, simțeam / să sting și să aștept... lumină-n toate. // Există în multe dintre sonetele lui Iulian Filip și cîteva teme pe care le are în memoria sa, în straturile cele mai profunde și durabile: cele despre prieteni, cărora le-a dedicat „*Sonetul prietenilor*“, sau revenirile în miraculoasele locuri unice prin frumusețea lor: cum este Albota din Munții Făgărașului și Transfăgărașanul, momente care i-au prilejuit scrierea a șase sonete. Dacă în calitatea sa de grafician desăvîrșit Iulian Filip desenează așa cum respiră, avînd mereu asupra sa un carnet cu foi albe, pe care din cîteva linii schițează un portret sau ceva esențial despre ființa umană, cum ar fi tălpile celor două picioare, care par să devină aripi și încep să zboare, ca sonetist el este bine ancorat în această formă lirică riguroasă, accesibilă numai celor foarte talentați. „Poliglot de limbă română“, cum ar spune Nichita Stănescu și politalentat pe deasupra, grafician de elită și cetățean român al universului, poetul Iulian Filip mobilizează prin sonetele sale exemplare, sentimentele oricărui lector doritor să descopere frumusețea adevăratei poezii.

Vasile BARDAN

Ca petalele merilor albi...*

O micromonografie critică a poetului damnat, rebel, cu destin tragic, dar rus (și românii au, după evenimentele din 1989, o rusofobie de tip original, ca și democrația lor, fiind ea, această rusofobie, îndreptată mai curând spre reperele culturale, spre valorile universale ale foștilor tovarăși de partid, decât spre grozăviile arlușești, paukeresți, staliniste/brejneviste ș.a.m.d.) pare cumva în contratimp cu ceea ce se petrece prin laboratoarele de creație ale cărturarilor români. S-ar putea pune întrebarea de ce un critic literar serios, cu o excelentă capacitate de analiză și sinteză, cum este Grigore Codrescu, nu ia pulsul literaturii occidentale, de ce nu privește, adică, numai spre apus, peste mări și oceane, ci se întoarce, parcă în răspăr, spre „luminile“ de la răsărit. Răspunsul trebuie căutat în atitudinea față de valori: criticul băcăuan n-a fost niciodată interesat de țara de proveniență a unui scriitor valoros, ci de contribuția acestuia la patrimoniul universal. Literatura bună nu are nici frontiere, nici culoare politică: ea **este** – dacă este – și atâta tot.

Dedicată „unui mare poet, dispărut într-o istorie confuză și tragică, la aniversarea a 125 de ani de la naștere“, micromonografia critică despre Serghei Esenin, „ultimul poet cu s-a-tu-n glas“ este scrisă cu acribie, meticolos și nu exhaustiv, ci prin selecția liniilor de forță ale existenței poetice a „huliganului“ care citea lumea în cheie religioasă – și aceasta, în plin stalinism. Grigore Codrescu își începe demersul critic cu un „Cuvânt către cititorul inițiat“: „Literatura rusă a fascinat nu doar prin densitatea valorilor de geniu, ori prin bogăția formelor stilistice, pe care le întâlnește iubitorul de literatură universală de la Antioh Cantemir și Gogol, până la Lev Nicolaevici Tolstoi sau Esenin“. Poetul este urmărit apoi în toate etapele scurtei sale vieți, contextul istoric/politic în care i se dezvoltă personalitatea ocupând doar atenția care i se cuvine pentru ilustrarea modului în care se formează un mare poet, uneori în ciuda ideologiilor, a luptelor politice, a clișeelelor de partid și de stat. Celebru

de la primele creații poetice publicate, Serghei Esenin, de la descinderea în peisajul literar moscovit până la sinuciderea (sau asasinarea) sa, a făcut valuri, a sfărâmat bariere, a avut „visuri, proiecte utopice și inițiative în viața literară a Rusiei leniniste“, a iubit și s-a risipit în beții și dezmaț, a evadat în Occident și s-a întors în patrie, chiar în condițiile în care i se cerea să abordeze „marea temă epică“ (revoluția în frunte cu Lenin); „or Esenin era creator de tematică, deci subversiv pentru semantica fixă a ideologiei“. Cum spunea și regretatul slavist Emil Iordache, citat de Grigore Codrescu, Esenin a scris într-o perioadă în care „Limbajul poetic, împreună cu poezii, fuseseră înconjurați cu sârmă ghimpată, iar lira anarhică eseniană nu putea să-și idealizeze nelibertatea“ (pag. 159).

Dintre cele opt capitole ale micromonografiei (la care se adaugă un „Epilog“ și o „Addenda“), se remarcă îndeosebi capitolul VII – „Reflexe românești ale creației lui Serghei Esenin: George Călinescu, Șerban Cioculescu, Vladimir Streinu, Dinu Pillat și alții din contemporaneitate“; pentru cititorul român din zilele noastre, care nu mai frecventează atât de des bibliotecile, n-are cum să fie lipsită de interes, de exemplu, informația că George Călinescu are, în voluminoasa lui „Istorie a literaturii...“ (ediția din 1941 și următoarea, îngrijită de Al. Piru) un capitol „surprinzător pentru mulți, intitulat *Eseniniștii*“ sau că, dintre ei, se mai știe ceva despre George Lesnea, „un versificator harnic, căutător de cuvinte, fără a avea însă simț artistic“ (pag. 128) sau Virgil Carianopol, care, după o experiență suprarealistă, a ajuns la o poezie „tărăgănată, litanică, un fel de proză predicantă, în care, peste măruntele argezisme și baltazarisme, plutește atmosfera lui Esenin, ca și la G. Lesnea, cu bravada unei sănătăți brutale de hoinar și cu metaforismul bombastic (...) Prea mult creștinism proletar, adesea dizgrațios...“ (pag. 129).

Grigore Codrescu face muncă temeinică de arhivar și interpret al unor texte intrate în uitare, se ocupă

de „basarabeni“ (Alexei Mateevici, Pann Halippa, Tudor Plop-Ulmanu, Bogdan Istru), toți, inventariați de George Călinescu și intrați de mult în uitare publică, încercând, prin reconsiderări critice, o mai dreaptă așezare în lumea literară a unor voci lirice apropiate de sunurile eseniene. Traducerile, mai ales, sunt privite din perspectivă estetică și supuse unei judecăți de valoare care se bazează, onest, pe gradul (mai mare sau mai mic) de depărtare de textul original. Criticul băcăuan privește cu îngăduință ironică traducerile lui George Lesnea (poet care, pe de o parte, l-a făcut cunoscut pe Esenin publicului larg, cu o cultură medie, iar, pe de altă parte, l-a și trădat cel mai mult), dar apreciază tălmăcirile lui Zaharia Stancu (situat, poetic vorbind, mai aproape de adevăr) și pe cele semnate de Emil Iordache (regretatul profesor ieșean l-a valorizat cel mai corect, se pare, pe Serghei Esenin). Nu știm ce părere are domnul Grigore Codrescu despre traducerile realizate de poetul Leo Butnaru: fiindcă, dacă sunt de dată relativ recentă, este posibil ca ele să nu fi ajuns încă la Bacău (din câte știm, nici nu sunt cuprinse încă într-un volum de sine stătător).

Mai trebuie spus, înainte de a-l lăsa pe cititorul zilelor noastre să se apropie, cu ajutorul acestei micromonografii, de un poet rus genial, că Grigore Codrescu aduce în pagini analize stilistice pertinente, o bogată bibliografie, un „glosar de termeni“, precum și fotografii inedite. Rezultă o lucrare interesantă, documentată, scrisă cu dragoste (fără a cultiva vreun soi de sentimentalism nepotrivit cu aura de „rebel“ a poetului), un omagiu celui care își compunea un posibil – și emoționant – epitafor liric. „Eu nu regret nimic, nici nu chem, nici nu plâng./ Totul va trece ca petalele merilor albi“.

Valeria MANTA-TĂICUȚU

* Grigore Codrescu: „Serghei Esenin. Din Tenebrele morții, spre gloria universală“, Rovimed Publishers, 2019

Din „Cartea exemplor“ (II)

„Fericirea e altceva“

„Scriitorul francez Jules Huret, intervievînd odată pe răposatul milionar [A. Rothschild] pe cînd acesta era încă sănătos și plin de vigoare, l-a întreat:

- Părearea d[umneavoa]stră, d-le baron, despre fericire, ar interesa mult pe oameni. Toată lumea crede că cu milioanele dv. trebuie să fiți cel mai fericit om din lume; sînteți oare de părere cum că bogăția aduce cu sine fericirea?

Baronul a dat din umeri, privind gînditor înaintea sa, și a răspuns:

- Vai, nu; asta ar fi fost prea frumos... Fericirea! Nu, nu, fericirea e altceva!...

- Dar, d-le baron, în zilele noastre puterea pe care o dau milioanele e atît de mare... Ele aduc atîtea plăceri, – satisfac atîtea dorințe ale omului!...

Baronul îi răspunse apăsat, parcă ar fi repetat niște gînduri ce se ascundeau în sufletul său:

- Firește că avuția aduce cu sine multe foloase, altfel lumea n-ar alerga să o dobîndească, oamenii nu și-ar face atîtea necazuri cu singurul scop de a strînge milioane... Dar fericirea... fericirea este altceva!“ (Apud: Z. C. Arbure, „Bogăția... puterea... fericirea!...“, în *Curentul nou*, 1, nr. 2, 15 decembrie 1905, p. 101).

Raționament

„Nu poate exista capital fără muncă și muncă fără capital“ (*Enciclica papală*, 1891).

Disjunctii

„Fără o diviziune a muncii, lumea nu poate propăși. Este mult mai important ca oamenii să aibă de mîncare decît să aibă

piane. De aci nu urmează deloc, că orice fabricant de pian trebuie să-și adauge și o brutărie la afacerea lui; căci dacă ar face-o, am avea și muzică mult mai proastă și pîine mult mai proastă. Este mult mai important să se răspîndească în mod înțelept cunoașterea adevărului religios, decît să înflorească printre noi arta sculpturii. Totuși nu urmează deloc ca

Zigzaguri

academia de belle arte să-și adauge la funcțiunile ei actuale pe acelea ale societății pentru răspîndirea învățaturii creștine... Lumea ar fi aruncată într-o zăpăceală universală dacă s-ar crede că datoria oricărei asociațiuni formate pentru un scop bun, să se ocupe cu realizarea oricărui alt scop bun“ (Lord Macaulay, recenzie la volumul *Statul în legătură cu Biserica* de W. E. Gladstone, v. *Curentul nou*, 1, nr. 10, 4 aprilie 1920, p. 151).

„etică tripartită“

„Pe cînd eram încă adolescent îmi fixasem un criteriu de apreciere a oamenilor după aceste trei pietre de încercare: atitudinea față de evreu, de femeie și de muncitor. Un om care condamna sau combătea una dintre aceste trei categorii sociale îmi apărea ca de o speță inferioară sufletește. Lupta pentru dezrobirea evreului, a femeii și a muncitorului, cei trei sclavi ai lumii moderne, mi se părea singurul ideal social posibil. Deși de atunci am introdus multe nuanțe în această etică tripartită, în aprecierea morală a unui om caut adesea și verificarea acestor principii“ („Israel în România“, în *Viața Romînească*, 21, nr 7 și 8, iulie-august 1929, p. 183).

Năravuri vechi

„Românii sînt risipitori și fanfaroni... O învălmășeală și un zgomot; o lipsă de rînduială, parcă lumea noastră ar trăi într-un hipodrom roman, așteptînd să încununeze pe Neron“ (Duiliu Zamfirescu, în Prefața la *Tănase Scatiu*, 1907).

O ironie

„Un foiletonist din Copenhaga – Herman Bang – scrie în *Frankfurter Zeitung* cîteva amintiri din România [...]. E vorba de o scenă familiară din casa lui [Bernhard von Bülow] din timpul cînd acesta petrecea în București [1888-1894], în calitate de ambasador al Germaniei. D-na Bülow și o altă contesă vorbesc acolo despre aristocrația noastră și se exprimă astfel despre doamnele române: «În țara românească pasiunea pentru diamante e foarte mare; damele române își poartă totdeauna toate bijuteriile și s-ar părea că o fac în scopul de a ridica astfel creditul țării! Păcat numai că băncile, unde adevăratele diamante se amanetează, nu se lasă să fie amăgite de cele false care se poartă de obicei“ („Notițe și informațiuni“, în *Viața literară și artistică*, 1, nr. 49, 16 decembrie 1907, p. 388).

Tot despre lux

„Vedem zilnic că cinematograful geme – trebuie să se noteze că adeseori nu se găesc locuri suficiente asistenților [adică pentru cei ce ar dori să asiste la astfel de spectacole], cafenelele de dimineață pînă seara nu-ți pot oferi un scaun, la berărie trebuie să te duci din timp ca să ocupi un loc, în prăvălii [se] face coadă ca să cumpere [cineva] ceva, magazinele de toaletă fac afaceri strălucite. Pe trotuare femei frumoase frumos gătite. Un lux covârșitor îmbracă picioarele cele mai groase și gîturile cele mai negre, corpul cel mai zvelt al micilor burgheze care țipă că s-a scumpit traiul [...]“ („Luxul și scumpirea traiului“, în *Nordul* [Bacău], nr. 35, 13 iunie 1915, p. 1).

Xenomanie

„Noi, românii, avem o aptitudine vădită de a ne însuși de aiurea superficialul. Importăm din apusul Europei cu o promptitudine uimitoare tot ce-ți ia ochii la prima vedere. Este destul ca într-un colț al Franței, Angliei sau Germaniei să apară un dans nou, o melodie, o croială de haină sau o revistă galantă [de modă], ca în mai puțin de 24 de ore, noutatea să se încetățenească la noi cu strășnicie. Refuzăm însă cu încăpăținare orice purtare sau gînd serios, de peste graniță, de teamă parcă să nu apărem banali. Avem o optică ciudată totdeauna cînd suntem puși în situația de a discerne [...]“ (P. Nicolau-Stoika, „Optica noastră“, în *Bacăul*, 6, nr. 54, 3 martie 1929, p. 1).

Bîrfa românească

„Oamenii au venit să mă vadă [în Viena], să vorbească cu mine. Nu știu de ce, unii din ei, au găsit de cuviință să-mi povestească tot felul de lucruri ce nu mă interesau. Un actor spunea însă că piesa lui [G.] Ciprian nu e a lui... Ciprian. Un regizor îmi vorbea de un alt regizor că nu e... regizor.“ (A. Dumbrăvea-

nu, „Cu Alexandru Moissi despre el și despre alții“, în *Rampa*, 13, nr. 3159, 6 august 1928, p. 3).

Controlul averilor

„Dorința tuturor cetățenilor conștiinței este: să se cerceteze activitatea și averea celor ce au avut funcții înalte la Stat, de la război încoace. Să fie scoși la iveală toți acei care au făcut harcea-parcea în fondurile ce au administrat. Și hoții dovediți să fie pedepsiți drastic, fără nici un fel de păsuire de persoane sau fapte. De la foștii miniștri vinovați și pînă la cel mai mic funcționar tîlhar, pedepse drastice și restituirea banilor. Să înceteze odată risipa banului public. Toate forțele partidului național-țărănesc au fost tîrîte în noroi de apașii condeiului. Acest partid a orînduit și a propus legea controlului averilor. Partidul național-țărănesc are astăzi cîrma țării în mîna și are datoria să voteze și să pună în aplicare legea controlului averilor, pentru triumful dreptății în această țară batjocorită și furată de toți nemernicii. Ni se va rîde în nas ca unora ce bat cîmpii, cerînd absurdități? Vrem dreptate pentru această țară oropsită. Vrem ca toți șnapanii ce au dat iureș în averea Statului, să umple pușcăriile. Nu constatări, ci sancțiuni!...“ (V. D. Manciuc, „Sancțiuni!“, în *Bacăul*, 10, nr. 235, 22 august 1932, p. 3).

Grilă pentru politicieni

„Era sincer și cinstit. O singură acuzare de necinste nu i s-a adus. Și în țara românească aceasta este foarte mult, – în țara românească unde acuzarea de necinste, întemeiată sau nu, este pe buza tuturora, pentru a veșteji sau a înmormînta un om. Ei bine! Contra lui Nicu Filipescu nu s-a putut aduce această acuzare și aceasta îi este unul din meritele sale și îl făcea temut – căci toate acuzările ce se aduc oamenilor politici este [sînt] mai cu seamă pe tema cinstei personale“ (Const. Mille, „Nicolae Filipescu“, în *Adevărul*, 29, nr.

10620, 2 octombrie 1916, p. 1).

Grîul și pleava

„Da, cînd pui într-un vas grîu ca să-l cureți, bobul greu s-așază la fund iar pleava și neghina se ridică – cocoțat – deasupra. A venit vremea boabelor grele de grîu!“ (I. I. Stoican, „Un parlamentar băcăuan“ [Dumitru Negel], în *Moldova*, 3, nr. 116, 16 iulie 1939, p. 1).

Nevoia de „caractere“

„Este un fapt, pe care mulți l-au putut observa prin experiență proprie, iar cei cunoscători în ale trecutului l-au putut constata adeseori în decursul vieții popoarelor, faptul că în momentele de criză socială, de scădere sau de tulburare a activității unei societăți, se face totdeauna apel la formarea caracterelor și se îndeamnă membrii societății, mai ales cei tineri, să-și cucerească o «putere sufletească». În fața dușmănoaselor împrejurări, care în cumpăna vremii amenință să iasă biruitoare, omul caută un refugiu în întăririle sale proprii. «Caracterul» și «puterea sufletească» trebuie să lupte, în momentele acestea dificile, în contra cauzelor care aduc decăderea societății. De la înrîurirea lor binefăcătoare se așteaptă îndreptarea tuturor relelor“ (C. Rădulescu-Motru, „Introducere“ la *Puterea sufletească*, Editura Eminescu, 1984, p. 113).

„Degete de lumină“

„Pe morți nu trebuie să-i cinstim numai comemorîndu-i la aniversări și ocazii solemne, ci să-i aducem printre noi oricînd e nevoie de exemple și de îndreptare, în dialectica unei culturi ale cărei progrese nu ies decît din ciocniri contradictorii; ei sînt și degete de lumină ce ne arată drumul și catapulte ce le curăță...“ (E. Lovinescu, *Titu Maiorescu și posteritatea lui critică*, Ed. Minerva, 1980, p. 263).

Selecție de Constantin CĂLIN

Cântec de prieten

ANTHROPOS ON TUT ISHI CAI MEMNES AEI

*Nu uita niciodată că ești om
(Filemon 361-262)*

De-a pururi, despre MAÎ-
TRE **Valeriu Filimon** – numai de
bine!

Înainte de a Pleca, mi-a scris:
*Tare scurtă a fost intrarea
toamnei în frig.
M-a zdruncinat. Credeam că va fi
o toamnă lungă.
Ne-a păcălit calendarul.
Ostenelile cred că sunt egale.
Pe zi ce trece simt că-mi pierd
voioșia și forța.
Gândurile mele frumoase se pierd
pe drum colbuit.
E presimțirea înghețului deplin.
Nu mai pot isprăvi scrisa.
Sunt ostenit de neputința mea
ispravnică.
Chinurile mele sunt testament.
N-am ucis, n-am furat, n-am hulit,
n-am mințit.
Dară se adunară toate vinovățiile
în mine.*

*Sunt trist.
Dară cu bucurie încerc să salvez ce-a
mai rămas din mine.*

...Despre personalitatea lui
Valeriu Filimon, despre profunzimea
preocupărilor sale literare, despre stră-
luminarea sufletului său nu poți vorbi
decât forjându-ți slovele prin inimă, al-

cătuind, imaginar, un spectru de fur-
tuni vulcane, în clocot de ruguri flo-
rale, în care MAÎTRE să se citească
pe sine, discret și abraș, asemenea ale-
sului damnat, rostuit cu tragism să-și
poarte crucea destinului sub forma
unui cântec de-amar, surupat în ape
slănice:

*În fiecare trup
un înger al Noptii Eterne
stă la pândă...*

*A muri e o înaltă datorie
față de naștere.*

*Numai Poetului
îi este dată viața ca fulger nedatat
străluminând stejaru-n cuta frunții...
Rătăcitorului prin Nopti
pecețile de pași ai minții
le poți afla
pe zariștea omătului hârtiei.*

Valeriu Filimon, *universita-*
rul de mai târziu, «vede lumina vie-
ții pământești la 12 octombrie 1931,
în Slănic Moldova, ca fiu al preo-
tului Clement Filimon – licențiat al
Facultății de Teologie din Cernăuți,
ziditor al bisericilor din Slănic-Băi
(1929) și Slănic-Cerdac (1932),
preot militar pe frontul de Est, ulte-
rior preot-maior la Regimentul de
Gardă Regală și, după desființarea
clerului militar, preot paroh la Bise-
rica Mihai-Vodă din București, cti-
toria Voievodului Mihai, unde a
slujbit până în 1985, când Casa
Domnului de pe Uranus a fost pri-
begită, la ordin tovarășesc....» Ori-
ginea familiei dinspre tată se sume-
țește cu „antemergătorul“ Ioachim
Filimon, născut la Blăgești, în 1879,
și hirotonit preot, în 1904, la bise-
rica parohială „Cuvioasa Parasche-
va“ – ctitorie a căminarului Angheli
Vali, popăsuire pe meleaguri mol-
dave tocmai de la Constantinopol...

«Mama sa Zoia, învățătoa-
re, va sluji învățământului românesc
cu gradul I și „gradul de merit“. În

perioada bucureșteană a fost direc-
tor-adjunct la Liceul *Aurel Vlaicu*,
apoi directoare a Școlii Generale de
Fete nr. 26.

Ambii părinți sunt copii de
învățători. Străbunicii după mamă
și după tată – învățători. Străbunicul
după bunica maternă nu a fost altul
decât Pandele Iancu, șeful gărzii lui
Cuza.»

...Eu l-am cunoscut în
toamna anului 1976, la una dintre
întrunirile **Societății literare „Re-
lief Românesc“**. Ne-am împrietenit
„din prima“! Nu știam că-i voi fi
student... Și, mai ales, **Prieten!** Am
descoperit cu stupeoare că avem ră-
dăcini comune. Și asta explică mul-
te! Pe-atunci încă mai merita să fii
tânăr și să îngenunchezi la nălucirea
vreunui vers de pripas, încă nescris,
din motive de foame... Ne-am des-
părțit, mai apoi... Eu mă reîntor-
ceam pe meleaguri trotușene, să fac
apostolat, el rămânea în „turcitul
București“ (al *Cezarului*) să lupte
cu absurdul care ne învenina exis-
tența. Cele peste 120 de scrisori cu
care m-a onorat Domnia Sa stau
mărturie întru cele afirmate mai sus.
Și-a făcut un crez din a-și apăra
ideile cu argumente diamantine și
cu credința în Dumnezeu. S-a bătut
permanent cu hidra mediocrității ie-
șite la drumu' mare, și-a închinat în-
veșnicirii, cu pasiune și talent,
condeiul său de sincer slujitor al li-
teraturii autentice. A fost un OM!
Om de aleasă cultură, cu zilele și,
mai ales, cu nopțile pătrunse de
freamatul discret, „antimic“, al *bu-*
coavnelor care-i trudeau ființarea,
așa cum copilăria i-a „împletit sola-
rele coșuri cu bucurii“, desigur, pe
Valea Slănicului... Când s-a plinit
sorocul, ne-a părăsit în luna lui iulie
2004, murmurând ca pentru sine:
„Mă-ncredințez dulbinei curgătoare
ca unei lacrimi de potop și trupul

meu mi-l pune-voi zălog pentru o zodie înaltă țării în care-am ziduit, precum Manole, înrodnind un rost al vieții mele. La moartea mea, voi, ape, murmurăți!; tu, codre, viforește!. Voi, stele, pâlpâiți-mi lăcrimarea!... De moartea unui rost înalt mi-e sete!“

...Selectez, în continuare, din epistolele cu care mi-a bucurat, de-a lungul timpului, autoexilul de la Berzunții de Bacău, două momente semnificative întâmplare în „împărăția“ Catedrei celei de toate zilele în care și-au intersectat pașii, CV-urile și, mai ales, ambițiile, unele dintre cele mai strălucite minți ale învățământului superior românesc. Așadar, ...în zilele proxime care au urmat *Evenimentelor*, îmi scrie drept așa:

Tovarășe profesor,

Suspınatul, școlit Valeriu Filimon, ăl din deal de la Blăgești, băiatul răposatului părinte, scoborât la Băi-Slănic Moldova, scoborât apoi pe Dâmbovița, vă solicit un timbru pentru Carnetul meu de partid.

Tovarășe profesor, să nu te râzi, căci eu nu râd.

Este pentru primași dată când exist serios! La ultima ședință am cam lipsitără. Dar am fost bolnăvior; bietul de mine, de tuse măgărească.

Când, pe 19 decembrie, deci după 15 ale aceleași luni, după ce se petrecură tăărăboiul TOKES la Temeșvar, a lu' Dodu a ținut, tovarășe, o ședință de catedră.

Și ne ziseră (în triplă calitate):

1 – de șef de catedră;

2 – de decan;

3 – de membru al câcâului la al 14-lea Congres.

Domnilor colegi,

La cursuri și la seminarii să creați posibilitatea de a da un citat din lucrările tov. Nicolae Ceaușescu. Iară eu, ca Bulă, ridic două dește și întreb, stupid:

-Tov. Profesor, dacă eu predau la cursul de Poetică Mitul cavernei, unde bag citatul?

Ion Rotaru a hăhăit! Ceilalți s-au îngălbenit și Dodu s-a înnegrit...

După ședință, IVȘ l-a sfătuit să-l anunțe pe căpitanul Ureche (ce nume predestinat!) – securistul Universității. ...Am primit un telefon. De la Ureche, firește... S-a invitat la mine pe 25, chiar de Crăciun. Pesemne, să mă „colinde“! Dar n-a mai apucat pentru că s-a întâmplat buclucul! Și uite-așa scăpai de șansa de a face un duș cu apă caldă, la rece, la Jilava!...

Nu știm ce putea pătimi Profesorul Rotaru, vecinul de peniță, vecinul de gânduri frumoase, vecinul de biruințe, vecinul de dăscălie al (Ca)Valeru(lui) Filimon... Oricum, hăhăiala sinceră și cu năduf slobozită la ceas de prigoană, spunea destule și putea să-l coste mult...

...Despre dreapta și țanțoșa preumblare a **Profesorului I. Rotaru** prin fracturile sufletești ale unei lumi rău tocmită în vremea aceea, Maître Valerică, într-o altă „epistolie“, îmi spune, printre altele:

...H. a propus, de pildă, excluderea lui Ioan Alexandru – ...A fost rumoare și totală abținere. Pe Eugen Simion l-au supus unor asistențe la curs și omul s-a simțit ofensat. Bătea în masă cu tocul de la stilou și se făcuse galben ca păretele. I s-a pus în cârcă o asistență formată din Păcurariu, Paul Cornea, D. Micu și Rotaru.

Cel care a refuzat a fost Ion Rotaru.

Când vei scobori spre gărlă, o să-ți istorisesc mai multe. O istorie fără detalii e bârfa...

...Aferim! Și... fără cuvinte! Și v-am propus doar două străfulgerări de suflet cu statut de dreaptă mărturie cât hăurile cețoase ale unor cuprinderi biografice, adesea insondabile... Doi camarazi (și azi) în armia Luminii, chiar și acum când Maître Valerică nu mai este să calce lut și „cuta frunții“ sale universitare exemplare rămâne, astfel, azimutul de „lumină lină“ pentru junimea literată chemată să descifreze taina Poeziei vrednic gândite și ospețite ca pe-„un exemporal de-nstrăinare“.

Dan SANDU

Omagiu Zilei Naționale

Iubitorii de țară și ai tradițiilor populare autentice și-au dat întâlnire duminică, 1 Decembrie 2019, la Sala Ateneu, pentru a urmări un spectacol cu adevărat înălțător și încărcat de vibrația specifică mării sărbători a Zilei Naționale a României, precum și a celor specifice sfârșitului de an.

Protagoniști au fost și de această dată membrii valorosului Ansamblu Folcloric „Busuiocul“, care, în parteneriat cu Consiliul Județean Bacău, au ținut să marcheze evenimentul printr-o succesiune de nestemate ale folclorului muzical-instrumental și cu suite de dansuri din toate provinciile românești.

Alături de numerele oferite cu generozitate de orchestră, de soliștii Georgiana Păduraru, Georgiana Tănase, Ana Dancă, Ana Lungu, Mihaela Farcaș, Ștefan Negru și Florin Popa, și formația de dansuri a Ansamblului, în coregrafia și regia artistică semnate de Petre Vlase, pe scena Ateneului au mai evoluat Grupul vocal „Flori de câmp“, cunoscuții interpreți Viorel Baltag și Zenaida Bolboceanu și, cu un moment special, îndrăgitul trio, cu un timbru aparte, alcătuit din preoții Ionuț Avram, Ciprian Ignat și Ionuț Ciobanu.

Conducerea muzicală a fost asigurată de Mihai Gherghelaș și Victor Coman, iar prezentarea i-a aparținut Georgiei Păduraru. (C. HANGANU)

Un corifeu al caricaturii inteligente

Ziua de 29 noiembrie 2019 a reprezentat pentru iubitorii de spirit și frumos un moment exponențial prin calitatea și raritatea manifestării culturale.

Maestrul Constantin Ciosu, deopotrivă umorist și grafician de anvergură internațională, a deschis la Galeria „Alfa” o retrospectivă vastă și elevată după circa 20 de ani de efervescente acumulări creative. Mă leagă de domnia sa amintirea bucăților de cretă aruncate către puștani galăgioși care eram în vremuri imemorabile și delectarea admirativă față de sarjele elocvente din revista „Cronica”, la care tata era abonat. Familiarizat cu umorile și vanitățile intelectuale din lumea literaților, Constantin Ciosu reușea performanța specială de a produce irepetabil nenumărate ipostaze caustice, dar nu ranchiunoase, prin care incrimina cu umor și o grafie proprie și recognoscibilă, sintetic, însă încărcat de subtile provocări contextuale.

S-a născut la Moinești, în 1938, ilustrând generos proprietatea locului de a livra artelor și culturii personalități autentice. Cumva este un pilon (foarte înalt) care leagă avangardiștii Tristan Tzara și Pic G. Adrian de generația matură a pictorilor importanți: Ion Văsai, Dumitru Macovei, Ioan Viorel Cojan sau regretatul Mircea Bujor. A studiat în orașul natal unde a descoperit caricatura prin populara revista „Urzica”. Pe 28 februarie 1953 a debutat în paginile acesteia. Vreau să cred că experiența de contabil (1958-1960) i-a nutrit răbdarea și rigoarea cu care și-a definit tehnica, mai ales în timpurile când trebuiau elaborate manual fabulele sale acide. Și-a desăvârșit studiile artistice la Cluj, între 1962-1964 urmând cursurile Facultății de Arte Plastice a Institutului Pedagogic. Devenit profesor băcăuan, a susținut o prolifică activitate publicistică atât în presa locală, cât și în reviste prestigioase din România și din lume. Debutul expozițional de la Galeria de Artă (Alfa, azi) din decembrie 1966 și cele care au urmat l-au impus rapid ca un umorist/grafician valoros internațional, cu nenumărate prezențe la concursurile importante de pe toate meridianele lumii; din Est până în Japonia, Coreea, Iran, Turcia, Israel, Italia, Germania, Franța, Belgia.

Panoplia premiilor cucerite

este enormă, definitorie pentru statutul universal, proeminent între umoriștii moralisti cu predispoziție către idee, meditație în dauna hăhăielii gratuite, și încă neterminată. De aceea ar fi inutilă o enumerare, iar proba excelenței artistice este susținută și de invitații spre jurizări la festivaluri importante de umor. Prezența sa în Muzeul Caricaturii din Basel (Elveția) sau Pălăria de Aur conferită de belgieni indică fără tăgadă prestața și recunoașterea care-l înconjoară.

De altfel, este autorul a numeroase volume de umor, care se bucură de prefete remarcabile semnate de un Radu Negru, Teodor Mazilu, Laurențiu Cernăș sau Dan Grigorescu. Vreau să evidențiez rolul providențial, proteic prin care trei artiști congeneri au construit, la Bacău, un efervescent centru artistic, tutelând urmașii prin forța exemplului și a operelor artistice. Mă gândesc, desigur, la maestrul Ilie Boca, regretatul Gh. Velea și implicit Constantin Ciosu, cel mai dificil de urmărit, fiindcă se află mereu într-o perpetuă competiție cu sinele său creativ. Pare doar că mai tânărul VEM dezvoltă un parcurs laborios, jalonat de succese, dar el beneficiază din plin de cuceririle printului electronic.

Dacă comentarii de la vernisaj au încercat să-l lege pe Maestru de gloria locală, doresc să-i contrazic, deoarece desenele lui Ciosu stigmatizează cusururi umane general valabile, iar premiile internaționale fără număr atestă brilant plasarea sa în concertul universal al caricaturiştilor de elită!

Definitorie este opțiunea sa pentru caricaturi fără cuvinte, care transmit privitorilor multiple piste de dialog neconvențional. Editată la Junimea (Iași, 1974), cartea **101 Fabule fără cuvinte** comprimă ilustrațiile literare despre care am mai făcut vorbire. Regretatul critic Radu Negru identifica „familia autonomă, cu grafica proprie... elocventă fără text, deși plină de subtext, chiar de o valoare polisemică...” „Câteva măști cu fizionomii tăiate lapidar, arid, pe un facies generic, pot exprima o gamă imensă de atitudini prin capacitatea subtilă a grafierii unghiurilor”. Iar în volumul **Negru pe Alb**, apărut la prestigioasa Editură Meridiane, în 1975, același critic adăuga: „Omul a descoperit râsul și, amplificându-l în artă, s-a elibe-

rat de spaimile primare. Acesta este conținutul intim al caricaturii, sensul său coroziv... Cu o inventivitate ideatică de-a dreptul uluitoare (la Ciosu) predomină mijloacele plastice, ascetic restrânse la minimum, într-o distincție stilistică net personală...” „Invenția lui Constantin Ciosu este de ordin cinematografic, apropiindu-se de Popescu Gopo prin tipologii în câteva personaje antitetice de obezi și pipiriri, factice ductili, instabili, lichele, false valori și asceți veleitari. Repetiția în compoziții dă senzația de mișcare, prin ușoare înclinații...”

Iar la fel de reputată și regretată Alexandra Titu decela, în revista **Vitraliu** (2009), tematica umană, majoră, perpetuă, căreia Maestrul i-a oferit ipostaze ironice pline de rafinement: „De la defectele mărunte și individuale, la sisteme filosofice, religioase, politice sau artistice, de la retoricile dogmatismului la retoricile rebeliunii și libertății, nimic nu scapă omului care râde de convenții, de reguli, legități și devieri, defecte și desăvârșire, cu aceeași disponibilitate în fața fenomenelor esențiale sau perisabile și benigne...” „ca să evidențieze „comicul vizual, prin laconica înscenare a unui absurd de situație... Dacă stilul grafic indică modul de formare artistică clujean, tipul de umor relevă originea sa moldoveană”. Este o referire sintetică la transformările oferite de deceniile de libertate care au deschis, tematic și tehnic, orizonturi ținute sub obrocul cenzurii comuniste.

Artistul se simte familiar cu noile tematici deschise: de la eternul feminin la obscurantismul ipocrit, religios și mai ales la fenomenele amenințătoare ale unei civilizații autodestructive. Registrul color abordat îi augmentează fericit mijloacele de expresie, iar energia sagace și creativă îi conferă, parcă, secretul tinereții veșnice. Ne întâlnim cu un Ciosu „upgradat”, al cărui comentariu acid evocă un registru complex, care poate fi mediativ melancolic până la adevărate reduceri la absurd.

Avertismentele asupra efectelor poluante indică poezia discretă a omului care a cunoscut o lume mult mai naturală, verde și armonioasă, care tinde să fie înlocuită cu oaze, rezervații stinghere în puzderia de beatoane și noxe industriale. Ca o relație

ultramodernă este satirizată și dependența de telefonii de ultimă generație. Un capitol consistent este acoperit de revelarea inechităților sociale, a politicianismului deșănțat, ascuns sub sloganurile noii corectitudini politice (Human Rights). În viziuni actualizate se perpetuează lașitatea, lipsa coloanei vertebrale, vanitatea lingușită, împreună cu pandantul ei, slugărnicia. Nu lipsește nici evocarea terorismului, asociată cu paznicii sau vameșii cu zel excesiv. Frumosul feminin ispitește chiar și „dreptii“ de sus sau prelații pământeni. Extrem de incitante sunt rapelurile culturale clasice, precum *Cina cea de Taina*, *Mona Lisa*, *Strigătul* lui Munch sau tablourile lui Rembrandt, care sunt puse în contexte insolite, ce acuză superficialitatea caducă a timpului prezent și a oamenilor săi.

Recunoștința mea se îndreaptă către dl. Cornel Galben, a cărui acribie documentară mi-a furnizat argumente majore pe care modestia proverbială a maestrului nu dorește să le dezvăluie. Revenind la universalitatea demersului artistic, voi prelua comentariul inspirat al lui Roni Caciularu, jurnalist versatil și profetic: „Caricaturile acestui băcăuan universal sunt discriminatorii: se adresează numai oamenilor deștepți. Puterea lui de a decanta noroiul vieții și de a ajunge la esențe generale umane este reală și incontestabilă. Naturaletă și finețea stilistică îl ilustrează. La fel e, de fapt, și omul - delicat, politicos, amabil, dar nu cu mai multe fețe.“ Extrem de taciturn și de o modestie funciara, Constantin Ciosu se exprimă doar prin opera sa și, după cum continuă Roni Caciularu, „...Unde pune el penița, pune Dumnezeu un zâmbet. Cred că Cel de Sus încearcă, și astfel, să corecteze lumea. Impostura, demagogia, suficiența, tâmpenia, aroganța, infatuarea, snobismul, invidia, meschinăria și alte isme sunt redade de Ciosu transfigurat și adesea condescendent, dar neiertător. Ironia e fină, umorul de calitate, substanța e vie și concludentă.“

Radu CIOBANU

O, ce veste minunată!

Sub acest generic, Ansamblului Folcloric „Busuiocul“ a oferit băcăuanilor, pe 22 decembrie 2019, la Teatrul de Vară „Radu Beligan“ din Bacău, un spectacol extraordinar, dedicat mării sărbători a creștinătății, Nașterea Domnului. Deschis de ceața „Ursului“ de la Dărmănești, acest vechi și spectaculos obicei de iarnă de pe Valea Troțușului a croit calea pentru intrarea în scenă a reprezentanților celorlalte tradiții și credințe ancestrale, unice în felul lor și tocmai de aceea apreciate la festivalurile de folclor din întreaga lume. „O, ce veste minunată!“ a răsunit apoi din glasurile Grupului de copii al Ansamblului „Busuiocul“, la minunatul colind adăugându-se frumoasele cântece „Bună sara, Moș Crăciun“ și „Steaua sus răsare“, în timp ce Moș Crăciun și gazdele au împărțit daruri copiilor și publicului, nelipsind colacii tradiționali, simbol al belșugului și al unității, ilustrat imediat în Hora mare, în care s-au prins dansatorii Ansamblului. La rândul lor, micii balerini coordonați de profesoara Simona Baicu au adus pe scenă grația și bucuria copilăriei, în vreme ce preoții Ionuț Avram, Ciprian Ignat și Ioan Ciobanu, Grupul Folcloric „Flori de câmp“, solistul vocal Florin Popa, „Căiuții albaștri“ din Hlipiceni – Botoșani, „Mândruțele“ din Basarabia, în frunte cu artista Zinaida Bolboceanu, au încântat cei peste 1000 de spectatori cu un bogat buchet de colinde, cântece și jocuri străvechi. Din captivanta feerie n-au lipsit caprele mici și mari, capra mută, jocul mascaților, hora cailor, spectaculosul joc al dubașilor. Tot simbolic, la predarea ștafetei a venit Anul Nou, iar Sorcova veselă, rostită de actorul Viorel Baltag a încheiat o reprezentație în care voia bună s-a simțit la ea acasă. Scenariul și regia au aparținut coregrafului Petre Vlase, iar conducerea muzicală lui Mihai Gherghelaș. (C. G.)

Caleidoscop muzical

• Un concert deosebit de atractiv, susținut de orchestra Filarmonicii „Mihail Jora“ a fost cel condus de dirijorul permanent, Valentin Doni. Un muzician cu incontestabile calități artistice, pe care le recunoaștem nu numai din arta sa dirijorală, ci și din liedul „Muntele și valea“, pe care l-a compus. Vocea care ne-a încântat în Aria Tatiane din „Evgheni Oneghin“ sau în aria Lizei din „Dama de pică“ de P. I. Ceaikovski, în aria lui Wally de A. Catalani sau în aria Rosinei „Una voce poco fa“ din opera „Bărbierul din Seviglia“ de G. Rossini este a sopranei Diana Axentii, din Republica Moldova, artistă stabilită în Olanda, laureată în multe concursuri internaționale, dintre care amintim: UPMCF, George Enescu, Montserrat Caballé, Regina Elisabeta.

• Într-o atmosferă intimă, luni, 11 noiembrie 2019, la Sala Ateneu, violonista Diana Jipa și pianistul Ștefan Doniga au susținut primul recital, dintr-o serie de opt, dedicat creației muzicale contemporane românești. Proiectul *Intermeridian*, aflat la a doua ediție, este organizat de *Institutul Cultural Român*, în parteneriat cu *Asociația culturală Heart-Core*. Bucurie pentru cei prezenți, pierdere pentru cei care ar fi avut de învățat, ca actuali sau viitori profesioniști. Căci, interpreții, cu o singură excepție, au studiat aceste lucrări sub directa îndrumare a creatorilor. Ne-am delectat cu *Sonata op. 5* de Carmen Petra Basacopol, *Sonatina* de Walter Mihail Klepper, cu *Interludiu* și *Toccata* pentru pian solo de Remus Georgescu și *Prințesa X*, o lucrare inspirată de *Domnișoara Pogany*, compusă de Roman Vlad pentru vioară solo și *Sonorități și nu mă uita* de Ulpiu Vlad. Am lăsat la urmă două lucrări, deopotrivă de reușite, aparținând Feliciei Donceanu – *Sonata nr. 1* în re minor și – *Scherzo* de Vlad Răzvan Baciu, ambele pentru vioară și pian. Motivul alăturării între doamna liedului românesc, cum îmi place să o numesc pe „eleva“ lui Mihail Jora și cel mai tânăr autor al serii - Vlad Răzvan Baciu - un talent cizelat la școala bucu-reșteană, ce se afirmă în viața muzicală germană, președinte al Asociației sus menționate este faptul că amândoi sunt născuți în Bacău. Ceea ce, firește, este un motiv de bucurie, deloc menționat în presa locală. De altminteri, în simfonicul din 28 noiembrie, dedicat *Zilei Naționale a României*, dirijat de Tiberiu Oprea, am ascultat în primă audiție suita

simfonică *Merkabah*, lucrare ce i-a fost comandată în acest an lui Vlad de Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din România.

• Un alt concert a venit parcă să continue, în prima sa parte, ideea de promovare a muzicii contemporane românești. Și aici mă refer din nou la o premieră, *Concertul nr.2 pentru percuție și orchestră*, subintitulat *Rhythm of the day*, lucrare cu substrat programatic, ce ne-a spus o poveste în patru părți, despre *răsăritul soarelui*, despre *trezire și momente dimineții* în *Morning rush*, *visatul cu ochii deschiși, meditații și pauze* din *Lazy afternoon*, *Lumini și umbre, culori schimbătoare, miști zburătoare, vânt* în *Dusk* și *Stingerea luminilor; uitatul înapoi, stele strălucitoare* în final, *Midnight Vives*. Sonorități și formule muzicale, pe care Alexandru Anastasiu le-a „exploatat“ în dublă calitate: de compozitor și inspirat interpret. Pentru finalul simfonicului Tiberiu Soare – muzician de aleasă factură, discipol al maestrului Ludovic Bács, a ales o lucrare ce nu mai are nevoie de prezentări: *Simfonia a III-a cu orgă* în do minor, pe care compozitorul francez Camille Saint-Saens (1835-1921) a dedicat-o memoriei lui Franz Liszt. Simfonie romantică târzie, quintesență filozofică, monument de măreție muzicală în perpetua luptă cu destinul, lucrarea oferă loc cuvintelor lui Camille Saint-Saens: *Dacă arta nu are o patrie, artiștii au una*. O să consemnez una dintre reușitele lui Tiberiu Soare, concertul cu Orchestra de Cameră Radio din anul 2013, în care a acompaniat-o pe mezzosoprana Antonela Bărnat într-o lucrare de referință a Feliciei Donceanu, *Una volta alla Corte del Principe*, lucrare reținută în Cardex-ul Radio-ului, pe care o propun spre audiere la Filarmonica „Mihail Jora“ din Bacău.

• „*Libertatea și progresul constituie nu numai țelul artei, dar și al întregii vieți. Dacă noi, cei de azi, nu avem fermitatea strămoșilor noștri, cel puțin rafinamentul civilizației a lărgit limitele în multe privințe. Nu există o misiune mai grea decât să te apropii de îndumnezeire mai mult decât alți oameni și să răspândești razele divine în mijlocul umanității*“. Cuvintele de mai sus aparțin *Titaniului de la Bonn*, Ludwig van Beethoven. A trăit 57 de ani, s-a stins la Viena și a fost, alături de J. Haydn și W. A. Mozart, corifeu al clasicismului muzical. Din cele 9 Simfonii pe care le-a

creat, am ascultat, la Sala Ateneu, a III-a, op. 55 în Mi bemol Major, „Eroica“, dedicată inițial lui Napoleon Bonaparte. După ceva vreme, *Marsul triumfal* devine *Mars funebru*, dedicația dispere și *Simfonia a III-a* va fi închinată prințului Lobkowitz. Anul 2020 este dedicat omagierii acestui fantastic compozitor ce deschide porțile romantismului muzical. La Köln s-a născut, în 6 ianuarie 1838, Max Bruch. Un cântec suav de dragoste, *Auld Robin Morris*, apare în paginile acestui opus 46, compus acum 140 de ani. Mircea Călin – violonist de marcă, ne-a delectat cu paginile *Fanteziei* lui Max Bruch. La pupitrul dirijoral, un șef de orchestră cu o carieră în plină ascensiune, prezent pe scena băcăuană în fiecare stagiune, Mihnea Ignat.

• Luna decembrie a fost o perioadă a bucuriei, recunoștinței, gesturilor de caritate, a colindelor, a darurilor. Concertul din 12 decembrie de la Sala Ateneu a fost dirijat de Ovidiu Bălan – directorul de onoare și dirijorul *in titre* al Filarmonicii „Mihail Jora“. De-a lungul anilor, numele lui Ovidiu Bălan s-a identificat cu acela al orchestrei băcăuane, pe care a „crescut-o“ și cu Sala Ateneu, de care beneficiază cei ce fac ori ascultă muzică în urbea lui Bacovia. Ar fi fost un concert de concerte dacă Ovidiu Bălan nu ar fi ales și Uvertura *Tannhäuser*, pe care Richard Wagner a compus-o în anul 1845, la doi ani distanță de *Olandezul zburător*, operă a cărei poveste m-a fascinat cândva. De fapt, coralul solemn al pelerinilor din *Tannhäuser*; pare să pună liniștitor punct blestemului rățcirii pe ape al căpitanului norvegian Daland, izbăvit prin dragostea și sacrificiul Sentei.

• *O, ce veste minunată! În Betleem ni s-arată...* Cu această minunată colindă s-au deschis concertele de sărbători ale Filarmonicii „Mihail Jora“, din 18 și 19 decembrie 2019, dirijate de Juan Cantarell. Arie, uverturi, duete, cântonete, în interpretarea unor soliști lirici consacrați au entuziasmat publicul băcăuan. Au fost răsplățiți cu aplauze soprana Anda Pop, mezzosoprana Sidonia Nica și baritonul Valentin Vasiliu. La aceste concerte, prezentate de Carmen Movileanu și Ștefan Hagimă, a participat *Corul Ateneu*, dirijat de Gheorghe Gozar, și clasa de balet de la *Colegiul Național de Artă „George Apostu“*, pregătită de Simona Baicu.

Ozana KALMUSKI ZAREA

Crăciunul Scriitorilor la a 24-a ediție!

„Ciucur verde de mătase / Primește-ne,
Doamne,-n casă!”

În unda acestui melodios colind interpretat de Grupul folcloric „Suflet românesc” (format din Elisabeta Unguru, Mădălina Petrache și Bianca Popa) a început Crăciunul Scriitorilor, o manifestare culturală inițiată de poetul Victor Munteanu și ajunsă la a 24-a ediție. Salutată de Ana Marchiș, președinta Comisiei de Cultură, educație, tineret și sport a Consiliului Județean, și de consilierul local Ilie Bîzu, aceasta a continuat sub puterea adevărată a colindului, adusă de interpreta Maria Tătaru-Bodea: *Floare de măr/ Floare de crin/ Doamne, Ție mă închin/ La leagănul de argint / Că-i Dumnezeu pe Pământ/ Nici soarele pe cer când trece/ Unde-i umbră nu lucește/ Numai raza lui Hristos/ Ea luminează frumos!*

Dumitru Brăneanu, președintele Filialei Bacău a Uniunii Scriitorilor a schițat un profil al acesteia, împănând cu date poate mai puțin cunoscute: *Filiala s-a înființat în anul 2002, la inițiativa dramaturgului Viorel Savin și cu sprijinul președintelui de atunci al Uniunii Scriitorilor, Eugen Uricaru. Acum ea are peste 90 de scriitori, atât băcăuani, cât și din Timișoara, Satu Mare, Iași, Galați, Suceava, din județele Prahova, Buzău, Vrancea, Neamț... Deși Bacăul se înscrie în spațiul cultural românesc iar filiala de aici nu este una de mâna a doua ori a treia, ea nu are un sediu, fiind singura dintre cele 20 din țară în această situație! Să dăm Cezarului ce este al Cezarului!*

Scriitorul-medic Dan Gabriel Arvătescu a pus în balanță criza elitelor prin care trece această țară și a calificat întâlnirea ca foarte benefică: *Această criză este una a identității naționale! Între cele patru componente ale culturii cea mai importantă este credința și acum ne confruntăm și cu îndepărtarea de ceea ce a fost pentru poporul român cel mai puternic liant – Limba română. Am înlocuit noi cu eu, credința cu nimic! De aceea suferetele noastre sunt goale, astfel că participarea la un astfel de eveniment este la fel de importantă ca și prezența la Sfânta Liturghie! Criticul Petre Isachi, sărbătorit recent la împlinirea vârstei de 80 ani, a insistat pe aceeași idee: *Criza aceasta este aproape fără precedent. Ea pare să o fi depășit pe cea din perioada comunistă! Nu este o simplă sintagmă: Identitatea culturală! S-a pierdut credința în sine, în strămoși! Este o situație fără precedent în cultura română! Cred într-o renaștere... Sunt pași cam timizi, dar sunt!**

Vremea colindelor...

Vocea plăcută a interpretului de muzică folk Lică Chițcan, din Onești, a adus odată cu fascinația colindelor (*mai e vreme de colinde/ se mai poate, se mai poate / dacă sufletul rămâne/ cel mai mare dintre toate*) și frumusețea celor mai frumoase trăiri, imboldul de a ne bucura de acestea (*Nu ne vine*

fericirea/ nici din stânga, nici din dreapta/ vom trăi în soarta noastră/ și te vom păzi iubire!). Cele mai frumoase cuvinte despre Despărțământul „Vasile Alecsandri” Bacău al ASTRA, dar și despre românism ne-au fost împărțite de Dumitru Pricope. El a menționat că „această asociație, ce luptă pentru întărirea sentimentului național și pentru propovăduirea armoniei și buneii înțelegeri, rezistă ca o piatră de moară în curgerea istoriei, cinstind pe toți cei care au sfințit pământul românesc!”

Cășuneanul Constantin Tudose, cel ce „a pus dintr-un anumit punct de vedere Cașinul pe harta țării”, a spus, la rândul-i: *Sunt om de rând al unuia din cele 13265 de sate ale României și la Simpozionul Internațional Cucuteni 5000 Redivivus (desfășurat la Iași) am avut șansa să intru în dialog cu Dan Puric, ce a conferențiat pe tema Jerfa Unirii. Se vorbea de pierderea identității naționale și iată ce au făcut niște țărani din Cașin! Am reușit să cinstim breasla cărăușilor; fapt ce ne-a făcut o oarecare vizibilitate la nivel național. Am valorizat Poarta de lemn cu trei stâlpi și acoperiș - care este o realizare țărănească deosebită, iar punerea între două coperci a acestui fapt face bine zonei Moldovei. La cumpănă de baladă s-a realizat un demers de temperare a demitizării Mioriței! Mai mult, am făcut și „o nefăcută”: am refăcut atmosfera unui cimitir din Primul Război Mondial, cu 111 cruci de mesteacăn, la bazele cărora atârnavu coronite făcute din frunzișul pădurii!*

Prezentă la întâlnire, Carmen Voisei, director al Școlii Populare de Artă, a menționat că „această instituție a înflorit, fiind cunoscută atât în țară, cât și în străinătate”. Și Florin Zăncescu, directorul Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Bacău, a făcut cunoscute noutățile de la această instituție, menționând: *De 2-3 ani ne-am îmbogățit cu oameni de valoare, cu etnograful Fedosia Rotaru și cu conferențiarul universitar Ioan Dănilă, care va lansa o carte cu prilejul Salonului Artei Naive.*

Un buchet al celor mai frumoase colinde a fost prezentat de Corul Asociației Studenților Creștini Ortodocși din Bacău, dirijat de Radu Surugiu, ecoul melodios „Leruler” fiind copleșit de profunzimea cântării. Venerabilul ziarist Mihai Buznea a vorbit despre Filiala Bacău a U. Z. P. R., „ce are numele unui mare gazetar – Marius Mircu și până în prezent numără 44 membri”.

„Bine ne-ar fi nouă...”

Amintiri de Crăciun au fost împărțite cu bucuria ascunsă a senectuții de către ziaristul și prozatorul Eugen Verman, pentru ca printr-un cuvânt plin de emoție și de smerenie să se adreseze celor prezenți scriitorul Ioan Enache: *Frați și surori creștine! Nu ne îndreptăm către Merry Christmas, ci către o sărbătoare înfricoșătoare! La Crăciun, infinitul s-a făcut finit, veșnicia a intrat în rama clipei! Bine ne-ar fi nouă, oamenilor de cul-*

*tură, să ne apropiem cu teamă de Dumnezeu, pentru că trăim vremuri foarte grele! În locul Luminii este întuneric! Pierdem ceva esențial că ne lăsăm copleșiți de comoditate! Cu mai mult decât „o privire” în jur, poetul și preotul Cornel Paiu a menționat: *Trebuie să te dezici de anumite automatisme... Încerc să privesc și „în grădina scriitorilor” și fac să se conjuge cele două vocații ale mele (de scriitor și de teolog). Dacă teologia are o latură care te limitează, arta și literatura nu se pot face decât în libertate! Dumnezeu ne-a lăsat libertatea ca alegere permanentă! Pace vouă!**

Menționăm că au fost exprimate și „opinii pe scurt”! Astfel, inginerul Mircea Nicolae Rusu a zis că „rămân(e) fidel culturii băcăuane”, prozatoarea Comelia Ichim Pompiliu a adus pentru 2020 urarea „Vă doresc suflet liber, zile senine și să faceți ceea ce credeți că vă exprimă”, iar universitarul Vasile George Puiu a amintit că „suntem în primul an al **nereîntregirii** noastre cu Basarabia!” Dorind „să încheie înainte de a începe”, scriitorul Dan Sandu a fost optimist pentru... întâlnirea de peste 100 de ani, nemțeanul Dan Iacob a evidențiat „unda de prietenie” din filiala băcăuană a Uniunii Scriitorilor, în timp ce poetul Ioan Ouatu (din Piatra Neamț), cu speranța unor depline împliniri, a făcut o declarație patetică: „Sunt un om al Bacăului! Aici m-am format și ca poet și ca scriitor!” Dănuț Voicu, prim-vicepreședinte al Filialei Bacău a Asociației Naționale „Cultur Eroilor” a prezentat câteva activități ale acestei asociații în anul Centenarului Marii Uniri, iar criticul literar Liviu Chiscop a analizat volumul **Personalități la ora destăinuirilor**, ce cuprinde interviuri ale scriitorului Victor Munteanu cu nume cunoscute de pe meleagurile băcăuane.

Festivitatea acordării Premiilor de Excelență ale Fundației Culturale „Georgeta și Mircea Cancicov” și ale Asociației Culturale „Familia Lecca” pentru promovarea culturii a fost un alt moment important al zilei.

Concluzia Crăciunului Scriitorilor – ediția 2019, a tras-o scriitorul și publicistul Ion Fercu: *Nu mi-a spus nimeni nici să vorbesc, nici să tac! Ceea ce face Victor Munteanu de 24 de ani este un mic miracol! Nu știu de unde are atâta energie, să ne spună mereu să fim mai buni! Victor Munteanu locuiește într-un spațiu numai al lui – victor-muntenesc! În finalul frumoasei manifestări ce a avut loc în ambientul ingenioasei clădiri a „Podului cu lanțuri” au răsănit din nou colindele, Florin Țuțuianu a dat glas chemării „Veniți, veniți, de sărbători”, iar Grupul folcloric „Suflet românesc” a adus armonia urărilor sărbătorilor de iarnă, pentru că „așteptăm de-un an de zile/ Sara de Sfântul Vasile!” În timp ce în privirile tuturor strălucea lumina mulțumirii, pentru Victor Munteanu – organizatorul ei, a început deja numărătoarea inversă a ediției a 25-a a Crăciunului Scriitorilor!*

Ion MORARU

Alaiul Datinilor și Obiceiurilor de Iarnă

Organizat în ultimele decenii de Ansamblul Folcloric „Busuiocul“, cu sprijinul Consiliului Județean, Alaiul Datinilor și Obiceiurilor de Iarnă au atras și la finalul anului trecut zeci de trupe și cete de colindători, precum și mii de spectatori veniți să le vadă nu doar pe scena amenajată în Piața Tricolorului, ci pe tot traseul începând de la Catedrala „Înălțarea Domnului“ și până dincolo de Prefectură. Ca și în anii precedenți n-au lipsit „Plugul mare“, „Capra“ și „Ursul“ de la Bârsănești, „Capra“ de la Albele, Odobești, Roșiori, Berești-Tazlău, Gârleni, Sarata-Solonț și Câmpeni-Pârjol, „Crăișorii“ de la Gura Văii, vestitele cete de urși de pe Valea Troțușului, în frunte cu cele din Dărmănești și din satele Larga, Valea Seacă și Hăghiac ale comunei Doftoeana, „Cerbul cu caprele“ de la Vultureni, irozi și mascați din mai toate zonele.

O veritabilă paradă au oferit oaspeții din comuna Scobinți, județul Iași, care au adus în fața băcăuanilor „Banda lui Jianu“, ursarii și cerbul din sat, *plugul* de la Fetești, *cerbul* de la Sticlăria și *plugul mare* de la Zagavia. Lor li s-au alăturat trupele Ansamblului de Datini și Obiceiuri de Iarnă din comuna Todirești, județul Vaslui și, nu în ultimul rând, vestiții mascați din comuna Păunești, județul Vrancea.

O adevărată feerie de iarnă, singulară prin amploare nu doar în Moldova!

C. HANGANU

Luni, 27 ianuarie, Sala Media a Bibliotecii Județene „C. Sturdza” a găzduit prima întâlnire din acest an a membrilor Cenaclului „George Bacovia” al Filialei Bacău a U. S. R. Moderată de Cristina Ștefan, manifestarea a inclus lansarea volumelor *Zboruri în genunchi...* de Calistrat Costin și *Survolul Pământului cu escale în exotismul Oceanului Pacific* de Doru Ciucescu. Pe marginea lor au discutat Cecilia Moldovan, Grigore Codrescu, Dumitru Brăneanu, Mara Paraschiv, Petre Isachi, Liviu Chiscop și Theodor George Calcan. (Foto: S. Ștefan)

Reviste moldovalaha

Ultimul număr din 2019 al trimestrialului *Antares* acordă, sub pana lui Victor Cilincă, două pagini de comentarii despre Festivalul Internațional „Serile de literatură ale revistei «Antares»”, o parte dintre participanți fiind, la rândul lor, prezenți cu texte. La rubrica *Să ne cunoaștem scriitorii* este prezentat prozatorul Dumitru Barău, ce-și ilustrează opera cu un fragment din romanul *Corina*, tot aici putând fi inclus și portretul consacrat de Dan Grădinaru poetului și traducătorului Marcel Gafton (1925-1987), din creația căruia e reprodus poemul *Castanul eclectic*. Poezia mai e reprezentată de Gela Enea, Nicolae Grigore Mărășanu, Myhailo Hafia Traista, Vasile Toma, Alina Marieta Ion, Iosif Brodski și Anna Ahmatova, în timp ce critica deține ponderea prin comentariile semnate de A. S. Pop, A. G. Secară, Viorel Coman, Ana Dobre, Tudor Cicu, Mihaela Maravei, Victor Cilincă, George David și Cornel Galben, care se referă la volumul *Despre șapcă și alte lucruri demodate...*, aparținând „cronicarului erudit din gazete”, care este criticul Constantin Călin.

Vă semnalăm primirea spre lectură a următoarelor volume:

- Calistrat Costin - *Zboruri în genunchi* (Bacău, Editura Ateneul Scriitorilor, 2020);
- Mircea Constantin Jurebie - *Cu tremur în glas* (idem, 2019);
- Constantin Călin - *Cente-*

narul. Lecturi particulare (Bacău, Editura Babel, 2019);

• Cornea Viorica - *Zâmbet*

Semnal

din soare (Adjud, Editura Armonii Culturale, 2019);

• Grigore Codrescu - *Sergei Esenin din tenebre-*

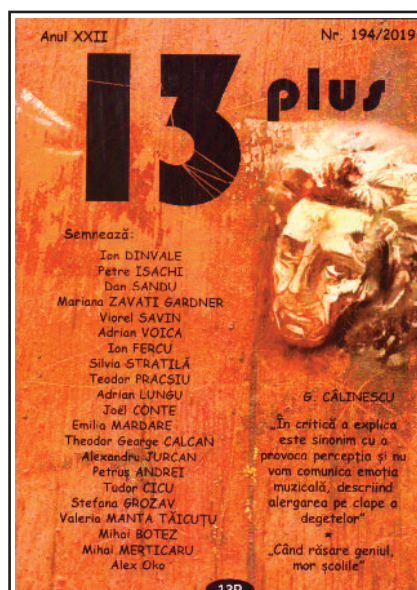
Consacrat împlinirii celor 65 de ani de la înființarea Școlii Populare de Arte și Meserii, cel de-al doilea număr al publicației *Armonii în timp*, editat de aceasta, în parteneriat cu Consiliul Județean Bacău, este, firesc, unul omagial. „Formator de gusturi și opinii”, cum remarcă Sorin Brașoveanu, președintele C.J., școala a „prins contur între anii 1954 și 1960” și, de-a lungul vremii, a valorificat „comoara tradițională a meșteșugului și artei populare”, implementând an de an noi programe, ce a condus la formarea unei impresionante pleiade de artiști. Evenimentul e salutat, între alții, de Silviu-Ionel Pravăț, Dumitru Brăneanu, Vasile Corpodean, Carmen Mihalache, Cristian Moroza, Gabriela Gurău, Camelia Maftei, Ana-Maria Mac, Maricica Olaru, Marilena Ciuchi, Maria Șalaru, Marian Lungu, Ion Măric, Pavel Ionescu-Ambrozie, Gheorghe Roșu, Liliana Pascu-Cârlan, Nicușor-Marius Văcaru, Florin Zăncescu, Diana Godea, Mihai Popa, Dorin Măcovei etc. și, implicit, de Carmen Voisei, actualul manager al instituției. Felicitări! (CSG)

le morții, spre glorie universală (Bacău, Editura Rovimed Publishers, 2019);

• Limona Rusu - *Râni îmbrăcate* (Buzău, Editura Liric Graph, 2019);

• Limona Rusu - *Drumul spre tine* (Iași, Editura PIM, 2019).

LECTOR

Ultimul număr din 2019 al revistei *13 Plus* se deschide cu editorialul consacrat de criticul Petre Isachi, redactorul-șef al publicației, celui ce a fost reperul criticii românești, criticul și istoricul literar G. Călinescu, la împlinirea a 120 de ani de la naștere. Pătrunzând cu aplomb în „Lumea” scriitorului, editorialistul susține că „Numai cercetându-i în integralitate Opera, îi poți descoperi miracolul spiritului și măștile criticului, romancierului, istoricului, poetului, dramaturgului, profesorului etc.”, care „S-a vrut, în sinea lui, un scriitor total”. Același comentator mai inserează în sumar câteva „configurații critice” pe marginea volumelor semnate de Nicolai Țăicuțu, Stanomir Petrovici și Lucian Strochi, precum și o evocare a eroului decembrist George Dorel Nechita. Comentarii critice mai semnează Teodor Pracsiu, Mihai Botez, Petruș Andrei, Tudor Cicu, Valeria Manta Țăicuțu și Ion Fercu, în timp ce cu eseuri sunt prezenți Dan Sandu, cu un „Cântec de prieten” dedicat scriitorului Culiță Ioan Ușurelu, Ion Dinvale, care se oprește la „Un mit: Binele atotbiruitor” și Silvia Strătilă, cea ce se întrebă *Cine mai caută azi „calea, adevărul și viața”?* Pe urmele unor itinerarii spirituale se află Adrian Lungu, cel ce relatează cu lux de amănunte experiența scriitoricească de la Văratec, și Ion Fercu, care evocă, la rândul-i, câteva „Amintiri eminesciene lăsate pradă ruinei” și ne arată cum „Încă o legendă a fost spulberată”. Poezia e prezentă prin creațiile semnate de Mariana Zavati Gamer, Adrian Voica, Emilia Mardare, Theodor George Calcan, Ștefania Maria Grozav și Mihai Merticaru, proza prin fragmentul de roman publicat de Viorel Savin, în timp ce traducerea îi revin lui Mihai Botez, care adaptează din italiană după Carlo Manzoni și Enzo Amorini. Un număr consistent, merit să reconfirmăm un statut bine definit. (C. HANGANU)

Mariana Zavati Gardner (Anglia)

N. 20 ianuarie 1952, în Bacău. Este, deopotrivă, poetă, prozatoare, eseistă și traducătoare. Prezentă constant nu doar în paginile publicațiilor literare băcăuane, scriitoarea din Norfolk ne oferă de data aceasta trei poeme din volumul în curs de apariție **Patagonia. O sută de ani**, încredințat editurii ieșene Tipo Moldova. (Cornel Galben)

tânguirea lui Ion

eternitatea atârnă mândră în sârma ghimpată
la stânga la dreapta, la stânga la dreapta...

spre întuneric se tot duc soldații
înghesuți ca sardelele în tranșee.
armele lovesc tăcerea lumii.
nu le mai iau în seamă.

evit să mă gândesc acasă,
la familia mea tot mai numeroasă.
ca orbii ne-am oferit voluntari;
cu entuziasm, ca oile la pășune, pentru rege și țară.

eternitatea atârnă mândră în sârma ghimpată
noi, voluntarii am ajuns în șanțuri cu apă
înmuiate în creier proaspăt,
ce se-ntind de la Canalul Mâneicii
și până'n Moldova.
dis-de dimineață,
mă întorc de pe linia frontului,
ajut la livrarea alimentelor -
am văzut o femeie acolo
arăta abrupt de bătrână
prășea câmpul de cartofi.
caisul - îl spionez când mănânc rațiile -
și-a scuturat petalele.

eternitatea atârnă mândră în sârma ghimpată

soarele se petrece-n depărtare
dincolo de case în satul
cu acoperișuri ruginite,
rămase fără coșuri.
oriunde mă uit,
pământu-i ars,
corbii s-au îngrășat pe cadavre.

gloanțele străbat aerul
e greu s-aduni morții,
rămân acolo zile și nopți
sfârtecați și îmbălsămați în iperită
eternitatea atârnă mândră în sârma ghimpată
în țara nimănu.

erau cu toții oameni - în altă lume
acum? membre răsucite,
uniforme-n zdrențe
lupta din seara trecută.
pierduți în luptă,
nu le mai știe nimeni sorocul,
telegramele n-au ajuns acasă

în fiecare după-amiază

văd o altă bătrână pe trepte – o casă
neatinsă de bombardamentul din noapte.
eternitatea atârnă mândră în sârma ghimpată
mișcă capul ca un pendul
în ritmul tunurilor,
ignoră pericolul.
frontul se face tot mai aproape de sat.
jumăte din sat,
case,
staule,
grajduri au fost atinse de bombe,
altă jumăte din sat se vede intactă.
biserica medievală din mijloc
și-a pierdut turnul cu ceas.
eternitatea atârnă mândră în sârma ghimpată
pân' la Bătălia de pe Marne (6 septembrie 1914),
sătenii creșteau flori de tot felul
pentru floriștii din zonă.
acum serele-s scrum,
din sticlă cioburi acoperă drumul
în ziua de odihnă,
mergem la crăsmă
văd sătenii
și-au pierdut lumina din ochi.
totul e praf sau noroi,
eternitatea atârnă mândră în sârma ghimpată
peste ceea ce-a fost
și ce-ar fi putut să fie!

Cadran cultural

Periodic editat sub egida Consiliului Județean Bacău

Director: Petre Vlase

Redactor-șef: Cornel Galben

Colectivul de redacție:

Ioan Dănilă, Ion Fercu, Anișoara Macor, Dan Sandu

Redacția: Ansamblul Folcloric „Busuiocul”, 600266 Bacău, Str. Troțuș 6A

Tel./fax: 0234523357, 0740467908, 0740370665

e-mail: cadrancultural@gmail.com

ISSN 2601-5781, ISSN-L 2601-5781